

AUDITOR PODLE DIGNITAS CONNUBII: JAK VYKONÁVÁ SVOJI SOUDNÍ MOC?

Paola Buselli Mondin

Obsah: 1. Úvod. 2. Auditor podle dvou Kodexů. 2.1. Auditor podle starého Kodexu. 2.2. Auditor podle nového Kodexu. 3. Auditor podle *Dignitas Connubii*. 3.1. Dva nové postoje – procesní vychovanost a účastenství. 3.2. Nová právní závaznost. 4. Výslech. 5. Závěrečná úvaha o moci auditora.

1. Úvod

V tomto příspěvku se budeme nadále zabývat úlohou auditora (kán. 1428 CIC; kán. 1093 CCEO) v kauzách neplatnosti manželství.¹ Poukážeme na proměnu jeho úlohy, ke které došlo v souvislosti s přechodem od staré kodifikace ke kodifikaci současné, a zmíníme se o zcela novém přínosu Instrukce *Dignitas Connubii*² v tomto směru. Zmíněnou instrukcí dostala funkce auditora nový odstín, což ale není jen důsledek změny, která nastala v procesní metodologii vyšetřování kauz neplatnosti manželství.

Otevřel se také nový směr v interakci dvou rozměrů, jež utvářejí soudní moc – rozměru poznávání (*potestas cognoscendi*) a rozměru definování kauzy (*potestas definiendi*). V tomto smyslu je proces chápán nejen jako určitý celek *úkonů*, nýbrž i jako celek *postojů*, které jsou ve srovnání s úkony významné z hlediska ekonomie právní efektivity konečného rozsudku. Na pozadí tohoto nového vní-

mání stojí nová kulturní citlivost, jež má svůj původ v koncilní nauce³; podle ní je *způsob chování* významný pro efektivitu soudního šetření.

Chceme poukázat zejména na to, že právní závaznost auditorovy činnosti je téměř identická s právní závazností činnosti soudce instruktora, jenž je členem soudního senátu, ačkoliv činnost auditora nelze s činností soudce instruktora zcela ztotožnit.⁴ Je proto důležité věnovat pozornost *funkční závislosti*, která existuje mezi *výslechem* (stran a svědků) a vypracováním závěrečného rozsudku.

2. Auditor podle dvou Kodexů

2.1. Auditor podle starého Kodexu

V době, kdy platil starý Kodex, bylo ustanovení auditora – jako procesního subjektu, jenž není členem soudního senátu – nepovinné; v praxi⁵ a částečně v doktríně⁶ bylo však pro dobrý průběh kauzy považováno za prospěšné.⁷ Tento kladný pohled se opíral o jakýsi druh *metodologické neutrality* uplatňované při procesech, která byla ve shodě s poněkud přísným a statickým výkladem způsobu vykonávání soudní moci. Metodologická neutralita spočívala v tom, že se udržoval vztah vzájemné neutrality, či téměř neproniknutelnosti, dvou aspektů, jimiž se vyznačo-

val výkon soudní moci: poznání a definování. Ten, kdo měl kauzu definovat, a tedy vynést závěrečný rozsudek, by nebyl svůj úkol vykonal řádně a korektně, kdyby se byl zároveň přímo účastnil samotného vyšetřování.⁸ Přímý a bezprostřední styk soudce, jenž měl kauzu rozhodnout, s důkazními prameny nebyl považován za prospěšný pro dobro pravdy, jež měla být přijata, protože by byl mohl „znečistit“ čestnost úsudku v závěrečném rozhodování. V důsledku toho bylo shromažďování důkazního materiálu svěřováno raději procesnímu subjektu, který nebyl součástí soudního senátu, a tedy právě auditorovi.⁹ Závěrečný rozsudek byl považován za pravdivý, pouze pokud byl plodem takového procesně-právního vztahu, který odlišoval dvě fáze – fázi poznávací, v níž se shromažďují důkazní materiály, a fázi definovací, v níž se tyto materiály posuzují za účelem rozhodnutí kauzy. Závěrečné rozhodnutí bylo rozvíjeno, dozrávalo a důkladně se rozvažovalo až v definovací fázi tohoto procesně-právního vztahu, následující po vydání dekretu *conclusio in causa*. Jakékoli přímé zapojení hlavního soudce do vyšetřování, obzvláště při výsleších stran a svědků, by totiž bylo narušilo a znehodnotilo autentičnost a spravedlivost jeho závěrečného rozhodnutí.¹⁰

Pozadí, na kterém tato metodologická neutralita vyrostla, má souvislost s akuzační povahou, kterou se procesy manželské neplatnosti tehdy vyznačovaly:¹¹ na jejich vyšetřování se nahlíželo podobně jako na vyšetřování předcházející trestnímu procesu.¹² Vyšetřující osoba byla proto nezpůsobilá pro vynesení závěrečného rozhodnutí, protože by byla mohla být ovlivněna předsudky, jež by byly znehodnotily základ a věrohodnost jejího úsudku.¹³ Tento akuzační charakter procesů

vedl ke dvěma důsledkům: na jedné straně vedl k tomu, že převážný cíl procesu byl ztotožňován s dobrem společenství; na druhé straně byla důsledkem akuzačního charakteru procesů indisponibilita výpovědí stran. Při procesu se doceňovala zejména jeho funkce ochraňovat manželství jakožto dobro společenství - a soudce, jenž měl vynést rozsudek, v síle soudní moci, jež mu byla udělena, toto společenství představoval;¹⁴ vyzdvihoval se především význam služby, již soudce vykonával pro společnost a která spočívala v prohlášení manželství za uzavřené prostřednictvím závěrečného rozsudku;¹⁵ poznávací moc auditora měla tudíž ve vyšetřování podřadnou a přípravnou úlohu vzhledem k definovací moci hlavního soudce.¹⁶ Indisponibilita výpovědí stran nebyla pouze projevem omezenosti jejich důkazní síly;¹⁷ souvisela též s indisponibilitou vztahu mezi soudcem, který měl kauzu rozhodnout, a stranami (odhlédneme-li od prostřednictví či media instruktora), protože jakýkoli druh interakce nebo dialektické komunikace byl mezi nimi vyloučen. Strany a svědci komunikovali se soudcem kauzy pouze prostřednictvím psaného textu svých soudních prohlášení.¹⁸

Auditoři, nebo *actorum Instructores* (kán. 1580 § 1 CIC 1917), byli procesní osobou odlišnou od osob soudců senátu, avšak na senátu závislou. Odlišnou, protože z institucionálního hlediska jejich funkce funkci soudního senátu nedoplňovala; závislou, protože auditori neměli za své úkony právní odpovědnost. Tato dvojí konotace funkce auditora měla za následek, že mu v doktríně nebyla připisována úloha skutečného soudce instruktora.¹⁹ Auditorovi – protože nebyl součástí soudního senátu – nepříslušel výkon celého řízení, nýbrž jen výkon vyšetřovacích úkonů.²⁰ Tento

rozdíl není bezvýznamný, protože moc vést celé řízení s sebou nesla pak také moc, kterou auditor neměl a která náležela předsedovi senátu – moc posoudit vyšetřování.²¹ Moc posoudit vyšetřování implikovala tři pravomoci: pravomoc posoudit nezbytnost získaných důkazních prostředků, pravomoc oznámit stranám výsledky získaných důkazních prostředků (prostřednictvím dekretu o zveřejnění akt) a pravomoc rozhodnout, zda a kdy je kauza připravena k rozhodnutí (prostřednictvím dekretu *conclusio in causa*). Auditor nemohl posoudit nezbytnost důkazních prostředků samostatně, protože tato moc příslušela předsedovi senátu, vzhledem k němuž měl auditor *in iure* pouze poradní moc (kán. 1749 CIC 1917; čl. 95, 174, 175 § 1, 178 § 3 Instrukce „Provvida Mater“²²); vydání dekretů o zveřejnění akt a o uzávěru řízení příslušelo výhradně předsedovi senátu (čl. 175 § 2 a čl. 177 § 1 PM). V této souvislosti lze připomenout, že když biskup uložil auditorovi výkon celého vyšetřovacího řízení – tedy včetně moci posoudit je – nejednal v tomto případě auditor *qua talis*, nýbrž jakožto delegovaný soudce.²³

Auditor nebyl právně odpovědný za své úkony, byl závislý na senátu a figuroval jako pouhý vykonavatel vůle hlavního soudce, vzhledem k němuž byl definován *pomocným* soudcem.²⁴ To proto, že auditor byl ve výkonu svého úkolu zcela závislý na vůli hlavního soudce, protože *neměl žádnou rozhodovací moc*²⁵. Hlavní soudce nařizoval a řídil každý auditorův úkon, který byl pak hlavnímu soudci též přisuzován. Nařizoval ve smyslu, že auditorovi mohl uložit jakýkoli vyšetřovací úkon, který považoval za vhodný, protože Kodex vyšetřovací činnost auditora nijak taxativně či vyčerpávajícím způsobem neupra-

voval;²⁶ řídil ve smyslu, že auditor nemohl samostatně rozhodnout, jak má nařízené vyšetřovací úkony plnit, nýbrž mohl jednat jenom podle směrnic uvedených v mandátu;²⁷ byl přisuzován ve smyslu, že všechny úkony auditora bylo možné procesně přisoudit hlavnímu soudci, protože rekursy vůči určitému úkonu auditora měly být předkládány přímo hlavnímu soudci. Úkony, které auditor vykonal mimo meze obdrženého mandátu, byly procesně neexistující (vyjma případu, že byly schváleny hlavním soudcem).²⁸

Ačkoliv doktrína auditorovu činnost hodnotila vesměs kladně (především pro její přípravnou funkci vzhledem k rozsudku), neshodovala se však ve věci jeho jurisdikční moci. Odborníci se neztotožňovali s tím, že povaha auditorovy činnosti je vždy jurisdikční,²⁹ a v případech, kdy mu ji shodně přiznali, se zase rozcházeli v otázce, je-li jeho moc řádná, nebo delegovaná.³⁰

2.2. Auditor podle nového Kodexu

S novou kodifikací se jako odpověď na eklesiologické a konstitucionální změny, jež nastaly po II. Vatikánském koncilu, rozšířila možnost výkonu úřadu auditora na všechny věřící (laiky a kleriky, muže a ženy).³¹ Nová citlivost vůči člověku jako takovému pak způsobila, že metodologie procesního výsledku dostala dialektičtější charakter.³² Způsob vykonávání soudní moci začal být vnímán interaktivněji a dynamičtěji. Téměř přirozeným důsledkem tohoto nového metodologického pojetí je nový právní pohled na úlohu auditora, jehož ustanovení (biskupem) a jmenování (předsedou senátu) se děje se zřetelem na vlastní a specifické okolnosti partikulární církve respektive procesu.

Je zřejmé, že nový Kodex podporuje bezprostřední a přímý vztah mezi soudcem, který bude vynášet rozsudek, a důkazními prameny; vyšetřovací řízení má proto být svěřeno nejlépe soudci, který je členem senátu, jenž se bude podílet na rozhodnutí rozsudku.³³ Přímý kontakt soudce, který bude soudit, s důkazními prameny – především při výsleších stran a svědků – už není vnímán jako rušivý a negativní, nýbrž jako příznivý a prospěšný vzhledem ke spravedlivosti závěrečného rozhodování soudce.³⁴ V této perspektivě se má za to, že závěrečný rozsudek slouží pravdě, pouze když ta je plodem takového procesně-právního vztahu, v němž existuje dialektický a interaktivní poměr mezi poznávací fází, ve které se shromažďují důkazní materiály, a definovací fází, ve které se tyto materiály posuzují za účelem rozhodnutí kauzy.³⁵ Současná procesní systematika tedy podporuje přímý a bezprostřední kontakt soudce, jenž má soudit, s důkazními materiály, a tak ukazuje, že závěrečné rozhodnutí se začíná utvářet již ve vyšetřovací fázi procesně-právního vztahu. Rozhodnutí tedy započíná svůj vývoj a své zrání při vyšetřování, kdy také začíná jeho rozvažování.³⁶ Jakékoli přímé zapojení soudce, jenž bude vynášet rozsudek, do vyšetřovacího řízení, zejména do výslechů stran a svědků, má pozitivní vliv na autentičnost a spravedlivost jeho závěrečného rozhodnutí.³⁷

Pozadí, na němž se zrodil dialektický charakter procesní metodologie, je třeba spatřovat v nové, osobnější (a nikoli už akuzační) povaze procesu neplatnosti manželství.³⁸ Díky této povaze nabyl cíl vyšetřování nového směru, jímž už není pouze přesvědčení soudce (to však zůstává vzdáleným cílem), nýbrž také vyšetření právních skutečností (to

zůstává blízkým cílem);³⁹ následkem tohoto pojetí nabyla prohlášení stran také novou právní disponibilitu.⁴⁰ Případná neplatnost manželství dnes již není vnímána jako situace vyvolávající pohoršení a narušení postavení ve společenství, nýbrž je hodnocena jako skutečnost, již je třeba objasnit, aby věřící měl své pevné místo v církevním společenství, v zodpovědnosti a pravdivosti. Dnes se tedy docenjuje zejména fakt, že proces – tím, že prohlásí manželství za uzavřené – slouží věřícímu;⁴¹ v důsledku toho se musí uplatňovat následující procesní systematika: vyšetřovací moc nemá při řízení vzhledem k definovací moci podřadnou a přípravnou úlohu, nýbrž souřadnou a rozhodující. Disponibilita výpovědí stran není projevem jen nového docenění jejich důkazní síly;⁴² odkazuje rovněž na určitou disponibilitu vztahu mezi soudci, již mají kauzu rozhodnout, a stranami, a to ne už pouze prostřednictvím instruktora, nýbrž i prostřednictvím soudce, který bude rozhodovat. Strany a svědci mohou se soudcem navázat jakýsi druh interakce či dialektické komunikace nejen skrze psaný text svých soudních prohlášení, nýbrž také skrze přímější a bezprostřednější kontakt: kolokvium nebo výslech.⁴³

Vyšetřovací řízení se tak díky dialektické interakci poznávací a definovací moci proměnilo z předběžné a přípravné fáze v součást rozhodnutí. V důsledku toho nabyla činnost auditora – jakožto subjektu, jenž není součástí soudního senátu – reziduální a marginální úlohu,⁴⁴ přestože totéž nelze tvrdit o právním významu funkce, jež mu přísluší. Auditor – který není členem soudního senátu – může být totiž považován *příčlenitelným* do tohoto senátu.⁴⁵ V tomto smyslu postačí dvě úvahy: zaprvé – dnes se auditorovi přisu-

zuje soudní moc (jež je omezena na vyšetřovací řízení) nehledě na skutečnost, zda on již je, nebo není soudcem;⁴⁶ zadruhé – je-li pravda, že auditor zůstává i nadále subjektem závislým na mandátu předsedy (srov. kán. 1428 § 3 a čl. 50 § 3 DC)⁴⁷, je také pravda, že tato závislost je méně zavazující vzhledem k závislosti, o níž šlo v minulosti. Auditorovi je totiž přiznána moc rozhodovat samostatně – i když jen provizorně – případné záležitosti týkající se užitečnosti a dovolenosti předložených a schválených důkazních prostředků (kán. 1428 § 3 a 1527 § 1 CIC).⁴⁸ Přestože nová kodifikace zachovala zpravodaji a předsedovi (- soudcům instruktorům v úzkém slova smyslu, srov. čl. 46 § 2, č. 2 a 11, a 47 § 2 DC) moc posoudit vyšetřovací řízení (prostřednictvím vydání dekretů o zveřejnění akt a o uzávěru řízení, kán. 1598-1599 CIC, čl. 229 a 237 DC), zároveň přiznala auditorovi (subjektu, který není součástí senátu) moc posoudit – i když jen provizorně, vyvstane-li nějaká sporná věc – určitý prvek vyšetřování týkající se užitečnosti a dovolenosti důkazních prostředků. V síle této moci je auditorovi (jako soudci, jenž není součástí soudního senátu, i jako samostatnému úřadu) přiznána skutečná rozhodovací moc při vyšetřovacím řízení, podobná moci (avšak ne s ní totožná) náležející soudci instruktorovi, jenž je členem soudního senátu.⁴⁹ Auditor zůstává tedy i nadále závislý na hlavním soudci, avšak ne již proto, že by byl pouhým vykonavatelem jeho vůle (jak tomu bylo u předchozí kodifikace), nýbrž proto, že může pouze přispět k rozhodování vyšetřovacího řízení, nikoli však také k rozhodování merita kauzy.

3. Auditor podle *Dignitas Connubii*

3.1. Dva nové postoje: procesní vychovanost a účastenství

Zdá se, že dialektický charakter procesní metodologie, přínos nového Kodexu, je obohacen o dvojí kvalifikační rys: *účastenství* a *vychovanost*.

Instrukce *Dignitas Connubii* vyzývá v čl. 65 §§ 2 a 3 soudce, aby vybídl strany k upřímné spolupráci (čl. 65 § 2 DC)⁵⁰, k ochotě, korektnosti a křesťanské lásce (čl. 65 § 3 DC)⁵¹. Jde o nové povinnosti, které vystihují právní situaci vyznačující se čestností,⁵² počínaje čestností soudce,⁵³ avšak ne o zavazující povinnosti v pravém slova smyslu, protože jejich nedodržení se nepostihuje, i když by mohlo poškodit vyšetření objektivní pravdy, výslovně stanovené předpisem (čl. 65 § 2 DC)⁵⁴. Instrukce vybízí soudce, aby vyzvali strany k poctivé účasti na procesu a ke spolupráci, a tak ukazuje, že příkládá význam postojům, které mají soudci zaujmout, aby jejich jednání, *modo iure praescripto*, bylo účinné a přispívalo ke zjištění objektivní pravdy⁵⁵.

Termínem postoj⁵⁶ není myšlen žádný nový procesní předpis ani žádný předem stanovený procesní úkon, nýbrž takové užití procesního předpisu, které by co nejvíce napomohlo ke zjištění objektivní hodnoty (a nikoli subjektivního vnímání) vyšetřované pravdy.⁵⁷ Jedná se zvláště o postoje *procesní vychovanosti* a *procesního účastenství*.⁵⁸

Co přesně znamená *vychovávat* v procesním smyslu?⁵⁹ Procesní výchovný postoj je třeba chápat ve dvojitým smyslu: ve smyslu latinského slova *educere*, to znamená „vynést na světlo“, „přivést na světlo“, „zrodit“;⁶⁰ a ve smyslu latinského slova *educare*, nebo-

li „poučít“, „zformovat“. ⁶¹ V prvním smyslu se soudce musí snažit vzbudit ve stranách snahu o upřímnou a ochotnou spolupráci, aby si mohly správně utvořit vlastní procesní pozici. Z tohoto důvodu je nezbytné vyžadovat od soudce takovou zvláštní pozornost, která by mu neuzavřela cestu k porozumění objektivní pravdě; proto soudce musí každý svůj soudní úkon utvářet ortopatickým, a nikoli pouze *ortopraktickým* způsobem. ⁶² To znamená, že má při vyšetřování dbát především na to, aby zůstával otevřen dialektický vztah mezi zákonem (substanciálním a procesním) a osobami; pouze takto může z reality projednávaného případu vyplynout na povrch podstata, jež tuto realitu kvalifikuje. Soudce proto musí každý svůj úkon ospravedlnit jak na základě specifičnosti případu – přičemž nesmí nikdy podlehnout nebezpečné mechančnosti – tak na základě specifičnosti osob zúčastněných v případě, protože i když subjektivita nedefinuje určitou realitu, hraje přesto důležitou roli při poznávání objektivity. ⁶³ Tím se soudci zabrání, aby upadl do předpojatosti, která zatemňuje a deformuje skutečnost. Kdyby měl soudce jednat pouze ve světle ortopraxe, upadl by do formalistického a mechanického pojetí procesu, v důsledku kterého by se vytratila jak hodnota *aequitas*, která má uplatňování procesního zákona vést, ⁶⁴ tak hodnota tajemství projednávaného případu, s jeho specifičností, jedinečností a neopakovatelností. ⁶⁵ Bez ortopatického postoje by kromě toho bylo obtížné udržet procesní právo ve spojení s účinkem procesní kontradikce. ⁶⁶ Procesní vychovanost se stává postojem, jenž musí nebo by měl proniknout celé jednání soudce až do té míry, že se stane novým „způsobem bytí“ soudní činnosti, a to způsobem výchovným, protože má směřovat k tomu, aby strany po-

vzbudil k čestnému procesnímu jednání, to znamená k takovému jednání, jež by vyjadřovalo přilnutí k objektivní hodnotě jejich uzavřeného manželství. ⁶⁷ Soudce má vychovávat strany k tomu, aby význam, který ony manželství přiřkládají (a který vyjevují prostřednictvím svých procesních úkonů), přiblížily významu, který je dán vnitřním a objektivním smyslem jejich svazku. Hodnota procesní výchovy spočívá právě v tom, že dochází k proměně toho, co je rozporné, z konfliktu mezi stranami v *setkání* stran, ze střetu subjektivních pohledů v setkání rozdílných subjektivit s jedinou objektivitou. Nelze tedy přijmout určitou ryzí procesní subjektivitu, aniž by byla ověřena na základě objektivních parametrů, stejně jako hodnověrně respektovaná objektivita neexistuje jinak než prostřednictvím mnohohlasného složení rozdílných subjektivních způsobů, jichž prostřednictvím je tato objektivita stranami vnímána. ⁶⁸

Druhý význam výchovy spočívá v tom, že soudce nesmí nikdy přestat vzdělávat a formovat sám sebe, aby i on sám mohl účinně vychovávat strany k docenění objektivní pravdy. To znamená, že by měl být adekvátně připraven nejen na technicko-právní úrovni, nýbrž i na úrovni humanistické; ⁶⁹ ta je užitečným doplněním, které mu umožní takové posouzení prohlášení stran, jež co nejvíce odpovídá vlastní skutečnosti faktů, které během vyšetřování vyšly najevo. ⁷⁰

Vyšetřování pravdy však není pouze cílem procesu (chápaným čistě objektivně), nýbrž má také axiologicky podmiňovat způsob, kterým soudce svou soudní moc vykonává; tak se odkrývá specifický rys vykonávání soudní moci – a to že je vykonávána *účastným* způsobem. ⁷¹ Postoj procesního *účastenství* je nutným vyústěním procesního výchovného

postoje a je projevem nové metodologie vztahu mezi dvěma aspekty, které soudní moc vymezují: poznávání a definování. Je třeba, aby postoj procesního účastenství byl chápán ve dvojím smyslu latinského výrazu *participare*, což na jedné straně znamená „sdílet“, „učinit společným“, a na druhé straně znamená „komunikovat“.⁷²

První význam slova „mít účast“ konkrétně znamená, že při každém soudním úkonu by soudci měli sdílet (a tedy uskutečňovat společně) přípravnou a definovací činnost. Každý soudní úkon by tak byl syntézou poznávání a definování, přípravy a rozhodování. Když soudce strany vychovává, to znamená když je vyzývá, aby zaujaly postoj setkání a nikoli střetu, vykonává čin, který je a má být poznávací a definovací zároveň. Soudce nemůže vychovávat, pokud si předem nepřipraví a nepozná to, co chce předat; na druhé straně nemůže vychovávat, aniž by současně rozhodoval a definoval to, co předává.⁷³ Aby soudce mohl strany vychovávat, musí mít nutně neustálé poznání o tom, jak se procesně-právní vztah konkrétně realizuje; tentýž soudce při výchově stran zároveň nutně koná rozhodnutí („definuje“) – to znamená rozhoduje, jakým směrem se proces má zaměřit.⁷⁴

Druhý význam slova „mít účast“ znamená, že každý člen procesu dává druhému účast na odpovědnosti za své úkony. Účinnost nebo neúčinnost určitého procesního úkonu má vždy podíl na účinnosti nebo neúčinnosti jiných procesních úkonů. Hodnotnost vyšetřování objektivní pravdy se nezakládá pouze na účinnosti jednotlivých úkonů procesu, nýbrž zdokonaluje se tím, že účinnost každého úkonu závisí na účinnosti jiných úkonů.⁷⁵ Vyšetřování objektivní pravdy totiž není definováno významem, který soudce přisoudí výsledku

vyšetřování, jako spíše objektivním a vnitřním významem faktů samotného vyšetřování, pro které je pozitivní, když všichni, kdo se podílejí na procesu, svoji činnost sdílejí.⁷⁶

I procesní účastenství je tedy ve dvou uvedených významech postojem, který by měl proniknout celé jednání soudce až do té míry, že poznávací a definovací činnost zaujme vztah integrace, a nikoli protikladu. Procesní účastenství dává soudní činnosti novou podobu; nový odstín dává také způsobu podílení se na procesu – jde o podílení se účastným způsobem. Procesní účastenství rovněž spojuje a integruje dva aspekty, které definují a vymezují výkon soudní moci – poznávání a definování. Poznávání a definování už neznamenají jen různé fáze procesu (vyšetřovací a definovací fázi), ani nesmí být vnímány jen jako dva rozdílné a nezávislé aspekty soudní činnosti. Mají být naopak chápány ve vzájemné spojitosti a dialogičnosti,⁷⁷ protože v každém okamžiku a v každé fázi procesního vztahu se vyžaduje, aby soudce vykonával poznávací a definovací činnost současně a neodděleně; kromě toho se v každém okamžiku a v každé fázi procesu odráží a projevuje vzájemná účinnost nebo neúčinnost.⁷⁸

Procesní účastenství a vychovanost mají za následek, že rozsudek už není integrující částí, nýbrž stává se *integrální* součástí, protože tyto dva postoje vyzdvihují vztah funkční závislosti, který existuje mezi způsobem vedení vyšetřovacích úkonů a jejich procesní účinností, především ve vztahu k vypracování, a tedy k odůvodnění konečného rozhodnutí. V síle těchto postojů nemůže být vyšetřovací řízení kauzy zredukováno na pouhé získávání důkazů; aby bylo možno stanovit, zda kauza je nebo není připravena pro rozhodnutí, je totiž třeba vykonat interpretační čin-

nost, která sice ještě není rozsudkem, avšak je jeho přípravou. Vydáním dekretů o zveřejnění akt a *conclusio in causa* hlavní soudce stanoví a rozvrhne aspekty *de iure* a *de facto*, jež tvoří logické iter, do něhož se začlení i závěrečný rozsudek.⁷⁹ Rozsudek je tedy úkonem, který se utváří již v *průběhu vyšetřování*, nikoli až po něm.

Jak se projeví účastný a výchovný charakter úkonů auditora jakožto subjektu, jenž není součástí senátu?

3.2. Nová právní závaznost

Možnost vztáhnout výše uvedené postoje na osobu auditora jako na subjekt, jenž není součástí senátu, je pochopitelná ze dvou důvodů. Zaprvé proto, že v čl. 65 §§ 2 a 3 DC se hovoří o úřadu soudce, do něhož je možné – pro vyšetřovací fázi – umístit i úlohu auditora, jak výslovně stanoví čl. 155 § 2 DC. Přesto, že auditor je závislý na předsedovi, který řídí jeho činnost, může vždy vykonávat soudní moc. Zadruhé proto, že se jedná o úkol, který v čl. 65 §§ 2 a 3 DC není omezen na určitou soudní funkci, nýbrž zahrnuje veškerou procesní činnost soudce. Soudce bude mít tudíž ve všech funkcích, kterými se vyznačují jeho možné úlohy (předseda, zpravodaj, instruktor, auditor), úkol naplňovat výše uvedené soudní povinnosti, to znamená jednat výchovným a účastným způsobem.⁸⁰

Činnost auditora by se tedy ve srovnání s činností senátu neměla považovat jednoduše za vedlejší, nýbrž za *účastnou*. *Účastný charakter* procesního postoje auditora vede k novému významu konceptu přípravného úkonu vzhledem k určitému dekretu nebo rozsudku (kán. 135 § 3 CIC). Příprava dekretu nebo rozsudku nemůže spočívat pouze

ve vyšetřovací činnosti, nýbrž také v rozhodování.⁸¹ Dále pak lze hovořit o přípravném úkonu, jenž vede k vydání dekretu nebo rozsudku, jako o úkonu *pro vyšetřování* a ne přímo o úkonu vyšetřování; tak se vedle vykonávacího aspektu vyzdvihne aspekt rozhodovací. Zvláštní rys současné soudní pozice auditora⁸² je třeba vidět i v nové právní závaznosti jeho úkonů. *Dignitas Connubii* učinila auditora plně odpovědným za úkony, které mu náleží, a přetvořila ho v procesní subjekt *přičleněný* k senátu, nikoli už k němu jen přičlenitelný.⁸³ Veškerá jeho činnost dává vzniknout poutu jakési povinné právní podřízenosti stran a hlavního soudce.⁸⁴ Auditor může vydávat i rozhodovací dekry (když rozhoduje incidenční kauzu; když rozhoduje záležitost týkající se shromažďování důkazů; když někoho deleguje *ad actum*, aby se ujal důkazního šetření) a jeho úkony lze napadnout stejně jako ostatní soudní nařízení.⁸⁵ Nezdá se tedy mylné tvrdit, že soudní moc auditora doplňuje soudní moc senátu, protože auditor má (s omezením na vyšetřovací činnost) v rukou jak poznávací, tak rozhodovací moc. I když auditorovi přísluší výkon vyšetřovacích úkonů, neznamená to, že by mu měla být přiznána jen vyšetřovací moc. Vést vyšetřování neznamená vykonávat pouze vyšetřovací moc. Auditorovi je třeba přiznat vyšetřovací a rozhodovací moc, protože při vyšetřování si uchovává také rozhodovací moc, nikoli jen výkonnou.⁸⁶ V tomto smyslu hovoří i čl. 51 DC: auditor zde není vnímán jako osoba, jež má shromažďovat důkazní materiály v místě, které nespadá do oblasti kompetence soudu, nýbrž je vnímán jako subjekt, který má k tomuto účelu zmocnit vhodnou osobu. Auditor zde není zmiňován kvůli materiálnímu shromažďování důkazních pramenů, ale

spíše kvůli jeho moci rozhodnout, zda existuje či neexistuje oprávněný důvod proto, aby se přistoupilo k určitému důkaznímu šetření, a rovněž rozhodnout o tom, jak toto šetření uskutečnit – zda osobně a přímo, nebo prostřednictvím vhodné osoby *in loco*.⁸⁷

Zdá se, že *výchovný* procesní postoj zvláštním způsobem vymezuje novou právní závaznost nejdůležitějšího úkonu, jež auditor může uskutečnit: *výslechu*.⁸⁸ Právní závaznost výslechu (strany nebo svědka) se nemění, ale naopak zůstává stálou, ať už je výslech veden auditorem, jenž je členem senátu (soudcem instruktorem v úzkém slova smyslu), nebo je-li veden externím auditorem (auditorem chápaným ve smyslu autonomního úřadu, nebo ve smyslu soudce, jenž není členem senátu). Výchovný procesní postoj proto vyzdvihuje vztah funkční závislosti mezi způsobem, jakým je veden výslech stran a svědků, a jeho procesní účinností při vypracovávání, a tedy při odůvodňování konečného rozsudku. Dále uvidíme, jak k tomu může dojít.⁸⁹

4. Výslech

Zjištění objektivní pravdy se nezakládá na tom, jaký význam soudce přisoudí výsledku vyšetřovacího řízení, nýbrž na tom, jaký je objektivní a vnitřní význam fakt vzešlých z řízení; tohoto významu se soudce musí držet.⁹⁰ Objektivní a vlastní význam prohlášení stran a svědků velmi záleží na metodě, kterou jsou shromažďovány.⁹¹ Auditor by se neměl omezit jen na to, že strany vyslechne, nýbrž měl by jim *naslouchat*, protože se nemůže omezit na to, že jejich prohlášení vezme na vědomí, nýbrž musí jim také propůjčit svoji víru. A právě v tomto druhém smyslu – naslouchat, propůjčit víru – se do výslechu promítají postoje

procesní vychovanosti a procesního účastenství.

Vzít prohlášení na vědomí znamená chtít přijmout jejich subjektivní a objektivní věrohodnost, zatímco propůjčit jim víru znamená chtít je učinit subjektivně a objektivně věrohodnými.⁹² Přijmout subjektivní a objektivní věrohodnost prohlášení stran znamená záručit jejich právní platnost, čili jejich schopnost poskytnout fakta, jež soudce bude moci při rozhodování právně kvalifikovat. Soudní vyslýchání musí proto odpovídat kritériím, o nichž hovoří kán. 1572 a kán. 1538 – to znamená musí poskytnout soudci, jenž bude vynášet rozsudek, možnost posoudit subjektivní a objektivní věrohodnost stran. Tak se postihne *poznávací* a *vyjadřovací* funkce soudních prohlášení.⁹³ *Poznávací*, protože se jedná o takové úkony úmyslu subjektu, jichž cílem je popsat poznání, které subjekt o případu má; *vyjadřovací*, protože se jedná o takové úkony úmyslu subjektu, jichž cílem je vyjádřit to, jak subjekt případ zná. *Učinit prohlášení stran subjektivně a objektivně věrohodnými* znamená zajistit také jejich právní účinnost, to znamená jejich schopnost pohnout přesvědčením soudce. *Subjektivní a objektivní věrohodnost výpovědí stran* se totiž nedá nasunout do hodnotících schémat předem určených zákonem. *Věrohodnost se totiž utváří i na základě kvality vztahu mezi auditorem a vyslýchaným*. Auditor se nesmí omezit na to, že se bude dotazovat na pravdu stran a svědků, nýbrž musí také hledat reálnou pravdu,⁹⁴ tím že zaujme pozici souzvuku se subjektivním světem stran a svědků a že uvede do souzvuku subjektivní svět stran a svědků s objektivní hodnotou uvedených fakt.⁹⁵ To znamená, že musí soudci poskytnout možnost rozlišit, nakolik

je výsledek vyšetřování důsledkem pokřiveného subjektivního vnímání určitého faktu, anebo též plodem subjektivního hodnocení, které je ověřeno objektivním a vnitřním významem daného faktu.⁹⁶ Takovým způsobem se postihne *ontologická* a *perzuaživní* funkce soudních prohlášení. *Ontologická*, protože jejich prostřednictvím se jde dál než jen za údaj sdělený stranami či svědky, tak aby se postihnul hluboký smysl projednávaného případu. *Perzuaživní*, protože prohlášení musejí být schopny pohnout soudcem, jenž je bude posuzovat, to znamená přesvědčit ho.⁹⁷

Rozměr, který tyto dva aspekty výsledku – vzít na vědomí a propůjčit víru – spojuje, vede nevyhnutelně k reinterpretaci vztahu mezi auditorem, jenž vyslýchá, a stranami a svědky, již jsou vyslýcháni.⁹⁸ Při výslechu stran a svědků auditor *není neutrálním zaznamenatelem faktů*,⁹⁹ *nýbrž interpretem událostí*.¹⁰⁰ Manželství je ontologická zkušenost, nikoli ontická, protože svátostnost, jež ho utváří, spojuje rozmanitost různých postojů, přijatých tváří v tvář rozličnému bohatství osob v jejich historii, v jejich realitě, v jejich prostředí a kultuře.¹⁰¹ Interpersonální vztah, který manželství utváří, v důsledku toho nikdy bezprostředně neukáže to, čím je, nýbrž nechá se odhalovat ve svém nejhlubším smyslu prostřednictvím různých informací, které o něm lze vyzískat společně od stran a svědků.¹⁰² Proto auditor musí navázat s vyslýchávanými osobami empatický vztah založený na důvěře, aby soudní vyslýchání bylo účinné.¹⁰³ Dobrá spolupráce mezi auditorem a vyslýchávanými je nutná rovněž proto, aby mohl být překonán jejich odpor a jejich váhavost.

Výslech stran a svědků je tak jejich *prvním posouzením*, předcházejícím posouzením, jež vykonají soudci při rozhodování.¹⁰⁴ Po-

souzení prohlášení stran a svědků není tedy jen úkolem soudního senátu, nýbrž i auditora, který tak vykonává jakési před-porozumění užitečné pro soudce při rozhodování merita kauzy.¹⁰⁵ Jedná se o posouzení, které má za cíl přesvědčit soudce jen nepřímo a vzdáleně, protože přímo a zblízka má zaručit, že byl postihnut objektivní a vnitřní význam toho, co vyplývá z vyšetřovacího řízení.¹⁰⁶ Výslech proto není jen plodem toho, co strany a svědci prohlásili, nýbrž je jakýmsi druhem interaktivní komunikace, ve které je auditor spolu se stranami a svědky spoluautorem vyprávěcí rekonstrukce historie manželství.¹⁰⁷ Úkolem auditora je, aby spolu se stranami a svědky – prostřednictvím vztahu spolupráce – odkryl nové významy přílehlavější k tomu, co se v manželství skutečně událo,¹⁰⁸ a tak aby se vyhnulo tomu, že by sdělený údaj zaznamenaný v zápisu byl částečný, neúplný, povrchní, pokřivený a nepravdivý.¹⁰⁹

Auditor plní funkci jakéhosi *historického zprostředkování*,¹¹⁰ které předchází logickému zprostředkování, které vykoná senát při vypracovávání závěrečného rozsudku.¹¹¹ Při historickém zprostředkování ve výslechu jsou specifické prvky (to znamená specifická a neopakovatelná manželská zkušenost, jež je předmětem projednávání) postaveny tak, aby mohly být dány do souvislosti s tím, co je obecné (to znamená s principy manželského práva), zatímco při logickém zprostředkování vykonaném při závěrečném rozhodnutí jsou specifické prvky dány do souvislosti s tím, co je obecné. Historické zprostředkování, jež je představováno výslechem, se tak stává nezbytným předpokladem pro logické zprostředkování (jež je vykonáno při závěrečném rozhodování),¹¹² protože vymezuje specifické prvky (projednávaný případ), do nichž se

v rozsudku umístí projev toho, co je obecné.¹¹³ Auditor má tedy za úkol vykonat jakési předporozumění prohlášením stran, které poslouží k tomu, aby utvořilo rozhodovací pole, v němž je senát povolán pracovat.¹¹⁴

Co to všechno znamená a co to přináší, řečeno čistě právními slovy? Procesní účastensství a vychovanost – právě proto, že to nejsou předpisy, nýbrž postoje – nemají vliv na právní existenci a právní platnost, nýbrž jen na právní účinnost výsledku.¹¹⁵

Jak je známo, výslech, jenž je právně nepodložený, je možné hodnotit jako *neexistující*, *nulitní* a *neúčinný*. Výslech je *neexistující*, když je neschopný právně se umístit do procesu. To znamená – když je vyslýchána osoba, jež není schválena jako strana nebo jako svědek (*causa efficiente*); když výslech nelze právně kvalifikovat, protože uvedené skutečnosti se manželského případu netýkají (*causa materiale*);¹¹⁶ když výslech nelze právně kvalifikovat podle vyjádřené pochybnosti (*causa formale*).¹¹⁷ Neexistující výslech implikuje nenapravitelnou (kán. 1620, 4, 5, 7, 8 CIC)¹¹⁸ nebo napravitelnou (kán. 1622, 5) nulitu rozsudku.

Výslech je *nulitní*, když je neschopný mít v procesu účinek. K tomu dochází, když ve výslechu dojde k porušení kritérií stanovených pro přijetí objektivní a subjektivní věrohodnosti stran a svědků.¹¹⁹ Nulitní výslech může zapříčinit kauzu nahodilé záležitosti týkající se kritérií, jimiž se výslech řídil, anebo může zapříčinit napravitelnou nulitu rozsudku (kán. 1622 č. 5 CIC).¹²⁰ Nenapravitelná nulita rozsudku by mohla být zapříčiněna porušením práva na obhajobu, v podobě *ius ad auditionem*,¹²¹ jen tehdy, když by stranám byla bez spravedlivého důvodu upřena možnost odpovídat a klást otázky ve výslechu, anebo

když by bylo odepřeno, rovněž bez spravedlivého důvodu, doplnění vyšetřování.¹²²

Výslech je *neúčinný*, když nemá účinek tím, že nepřesvědčí soudce.¹²³ Za neúčinnost nemusí být zodpovědný pouze auditor. I strany mají povinnost předcházet, prostřednictvím svých advokátů, neúčinnosti výsledků vypracováním textu otázek, nikoli obecného, nýbrž dobře formulovaného ve vztahu ke specifčnosti událostí projednávaného případu. Nelze též zapomenout na to, že prvním zprostředkovatelem právního významu manželství je advokát, a to nejen proto, že vymezí *fumus boni Iuris* neplatnosti tohoto manželství. On je prvním procesním subjektem, který má vymezit historická fakta a zjistit, jak významně se odrážejí ve zkušenostech stran a svědků, a předložit soudci co nejvíce možných prvků k tomu, aby bylo možné postihnout objektivní a vnitřní význam projednávaného případu.¹²⁴ Neúčinnost výsledku, a obecně neúčinnost vyšetřování, může vést k přítěžující právní situaci, a tudíž může vést k *odvolání*.¹²⁵ Je dobré se nad možností takové situace zamyslet, protože v tomto případě jde o přitížení, jež je plodem situace, která nemusela nastat. Přitížení v tomto případě není dáno odlišným právním výkladem nějaké skutečnosti, nýbrž je dáno *neúčinnou historickou rekonstrukcí* této skutečnosti. V tomto smyslu je zodpovědnost soudců a advokátů vůči stranám závažná jak z hlediska morálního, tak z hlediska ekonomického. Zkušenost totiž ukazuje, že některá odvolání podaná kvůli negativním rozsudkům nacházejí své opodstatnění právě v nutnosti napravit špatně vedené výslechy.¹²⁶ Takové situaci je nutné se vyhnout, nejen kvůli principu procesní ekonomie,¹²⁷ nýbrž – a především – i z hlediska dobra a důstojnosti věřících. Není *lidské*¹²⁸

nutit osoby přecházet od jednoho soudu k druhému a vyžadovat, aby byly vyslechnuty tak, jak k tomu mělo dojít v prvním stupni. Procesní účastenství a vychovanost ukládají tak výrazné a náležité direktivy, jež jsou neslučitelné s povrchně, pokřiveně a lhostejně vedenými výslechy.¹²⁹

5. Závěrečná úvaha o moci auditora

Názory a postřehy, které jsme uvedli, mohou vzbudit určitou pochybnost. Ta se týká charakteru soudní moci, kterou auditor vykonává jakožto autonomní úřad, jenž není totožný s úřadem soudce: je tato moc opravdu delegovaná?

Delegovaný charakter soudní moci je ospravedlněn tím, že auditor není soudce,¹³⁰ nebo tím, že auditor je procesním subjektem, jenž je ve vztahu k senátu externí a jenž byl ustanoven k tomu, aby vyšetřil a rozhodl kauzu.¹³¹ Uchýlit se k povolání auditora má být krajní možností chápanou jako výpomoc senátu, především provedením vyšetřovacích úkonů, jež jsou mimo přirozené a předem dané procesní působíště senátu (přestože účinky takových úkonů budou mít do této oblasti dopad). Přirozená nebo předem stanovená procesní oblast určitého vyšetřovacího úkonu je definována senátem pověřeným projednáváním kauzy, a tímto směrem se také ubírá ustanovení vzniklé spojením kán. 135 § 3 CIC a čl. 32 § 1 DC. V nich se uvádí, že možnosti delegovat provedení úkonů, jež mají být přípravnými pro vydání určitého dekretu nebo rozsudku, předchází zákaz delegovat soudní moc soudců a senátu; řádný soudce může delegovat soudní moc jen pro vyšetření kauzy.¹³²

Proč tedy pochybovat o delegovaném cha-

rakteru soudní moci, kterou auditor vykonává?¹³³ Zdá se, že odůvodněnost této pochybnosti je dána třemi činiteli.

Na prvním místě je vhodné znovu zdůraznit, že není správné tvrdit, že auditor může nebýt soudcem. Funkce auditora má tu též právní závaznost nehledě na to, zda už je soudcem, nebo zda je laikem či duchovním zastávajícím odpovídající autonomní úřad (srov. kán. 1428 § 2). Soudní moc auditora je stejná a trvalá a závisí jedině na úkolech, které charakterizují jeho úlohu, nehledě na jeho status (to znamená, zda je již soudcem, nebo laikem či duchovním zastávajícím autonomní úřad). Tato moc nevzroste skutečností, že je již soudcem, a ani se nezmění nebo nezmenší tím, že jím není, jak říká kán. 1428 § 3, v němž v tomto smyslu není uveden žádný rozdíl. Samotná *Dignitas Connubii* hodnotí auditora jako soudce a má přitom na zřeteli jeho funkci, nikoli jeho status, jak je uvedeno v čl. 50 a 155 § 2 DC.

Na druhém místě stojí v popředí identita¹³⁴ mezi právní závazností, která je vlastní činnosti auditora, vzhledem k právní závaznosti vyšetřujícího soudce, jenž je členem senátu (a kterým může být i laik)¹³⁵. Úkony, jež auditorovi náleží, mají v podstatě tutéž právní závaznost jako úkony soudce, jenž je členem senátu,¹³⁶ ať auditor předtím je nebo není soudcem. Normativní vývoj na jedné straně snížil počet vyšetřovacích úkonů, jež lze auditorovi svěřit, avšak na druhé straně vzrostl požadavek na kvalitu jeho práce.¹³⁷ Právní závaznost úkonů, jež vymezují jeho úlohu, a z čehož vyplývá i rozhodovací charakter jeho soudní moci, je toho jasným potvrzením. Mezi těmito úkony vyniká *výslech* – jak pro přípravu a pozornost, kterou je mu třeba věnovat,¹³⁸ tak pro jeho důležitost vzhledem

k úsudku, jež si má vytvořit soudce. Právní závaznost činnosti auditora nekončí vyšetřovací fází, nýbrž pokračuje i ve fázi rozhodovací, protože nemá dopad pouze na strany, nýbrž i na soudní senát. Vliv vyšetřovací fáze – především způsob, jakým je vyšetřování vedeno – na utváření konečného úsudku potvrzuje, že právní odpovědnost auditora nespočívá jen ve vyšetřovacích úkonech, nýbrž trvá až do vynesení konečného rozsudku. Auditor má podíl na konečném rozhodování, protože udává směr vyšetřování. Jeho soudní moc je rozhodovací nejen proto, že má moc rozhodovat při vyšetřovacích úkonech, které jsou mu svěřeny, ale také proto, že *přispívá k rozhodnutí* konečného rozsudku, i když nepřímo – prostřednictvím vyšetřovacích úkonů. Ačkoliv auditor nepatří k senátu, přičleňuje se k němu¹³⁹. Toto přičlenění nenastává jen díky jeho vyšetřovací činnosti, nýbrž i kvůli právní závaznosti jeho úkonů (zvláště výslechu) ve vztahu k soudcům senátu. Rozhodovací charakter činnosti auditora se proto neomezuje jen na čistě vyšetřovací fázi, protože má dosah (i když nepřímý) i na rozhodovací fázi, tím, že se přispívá k vytvoření předpokladů pro vydání konečného rozsudku. Činnost auditora se zajisté liší od činnosti soudce, jenž je členem senátu, ale jen v typologii vyšetřovací činnosti,¹⁴⁰ nikoli tedy právní závaznosti jeho činnosti. Mějme na paměti, že i členové senátu zastávají různé funkce a mají různou zodpovědnost (čl. 45, 46, 47 DC)¹⁴¹, avšak to není důvod k tomu, aby se činil rozdíl v jejich soudní moci, která vždy zůstává řádně zástupnou.

Na třetím místě je třeba mít na mysli, že soudní moc vykonávaná auditorem je vázána na propojení s určitým úřadem,¹⁴² skrze který auditor vykonává čistě právní moc.¹⁴³ Zří-

zení autonomního úřadu auditora je ostatně právem, které není vázáno na fakt, že biskup rozhodl, že si vyhradí kauzu pro sebe (kán. 1419),¹⁴⁴ nýbrž je odůvodněno spíše nutností vykonávat moc zástupně – prostřednictvím někoho dalšího (kán. 1428 § 1).¹⁴⁵ Předseda senátu může pro výkon určitého vyšetřovacího úkonu pověřit jako auditora buď ty věřící, kteří již zastávají úřad soudce, anebo věřící, kteří již zastávají nějaký autonomní úřad, zřízený biskupem (kán. 1428 CIC, čl. 50 DC). Skutečnost, že předseda senátu někoho pověří, neznamena, že osoba, jež nemá soudní vyšetřovací moc, ji tímto dostává. Ten, kdo je jmenován, má možnost vykonávat soudní moc při vyšetřování, protože již je držitelem určitého úřadu: buď úřadu soudce nebo úřadu autonomního auditora.¹⁴⁶ V tomto smyslu je možné také rozumět čl. 51 DC, který osobu auditora odlišuje od osoby vhodné k tomu, aby byla pověřena ad actum výkonem určitého důkazního šetření.¹⁴⁷

Jmenování auditorem tedy nemá být chápáno jako skutečnost, díky které je někomu udělena soudní moc, nýbrž spíše jako skutečnost, díky které je *povolán k účasti na soudu*¹⁴⁸ subjekt, jenž sám o sobě už má právní možnost vykonávat soudní moc (přestože v omezené míře – v rámci vyšetřování kauzy), právě proto, že již je soudcem nebo autonomním auditorem. Nezdá se proto mylné vidět určitou analogii mezi vztahem, který pojí řádného soudního vikáře se soudcem – biskupem,¹⁴⁹ a vztahem, který pojí auditora (chápaného ve smyslu autonomního úřadu) s tímto soudcem – biskupem; jak soudce, tak i auditor spolupracují s biskupem.

Poznámky

¹ V tomto příspěvku se budeme zabývat osobou auditora jakožto procesního subjektu, jenž není členem soudního senátu, jak z toho důvodu, že jeho úřad je autonomní a odlišný od úřadu soudce (srov. kán. 1428 § 2 a čl. 50 § 2 DC), tak i proto, že je soudcem, jenž nepatří do ustanoveného soudního senátu (srov. kán. 1428 § 1 a čl. 50 § 1 DC). Připomínáme však, že termínem „auditor“ je v praxi označován též soudce instruktor, jenž je členem soudního senátu, srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale canonico*, Roma 2006, 201, 204, 214-215; G. Maragnoli, *La funzione e i poteri del Giudice istruttore nel processo canonico di nullità del Matrimonio*, in H. Franceschi – J. Llobell – M. A. Ortiz, *La nullità del Matrimonio: temi processuali e sostantivi in occasione della „Dignitas Connubii“*, Roma 2005, 88-92.

² Srov. Pontificium Consilium de Legum Textibus, Instructio servanda a Tribunalibus diocesanis et interdiocesanis in pertractandis causis nullitatis Matrimonii: *Dignitas Connubii*, Città del Vaticano 2005; dále bude uváděna pod zkratkou DC.

³ Tato nová kulturní citlivost se rodí na základě metodologické nauky II. vatikánského koncilu. Je plodem *metodologie chování*, jako nového způsobu vztahů mezi autoritou a věřícími, srov. K. Wojtyła, *Alle fonti del rinnovamento. Studio sull'attuazione del Concilio Vaticano Secondo*, Rubbettino, Soveria Mannelli 2007, str. 201: „V této studii, jejímž cílem je přispět k uskutečňování II. vatikánského koncilu, chceme věnovat svou pozornost vědomí a svědomí křesťanů a postojům, jež si mají osvojit. Tyto postoje, pramenící z patřičně formovaného křesťanského vědomí a svědomí, mohou být v jistém smyslu považovány za autentický důkaz uskutečňování koncilu. Tímto směrem by se měla zaměřit veškerá pastorační činnost, apoštolát laiků a v obecném smyslu veškerá činnost Církve“; Paola Buselli Mondin, *Il personalismo cristiano di Giovanni Paolo II. Quale significato giuridico?*, in *Diritto canonico, Antropologia e Personalismo. Atti della Giornata Canonistica Interdisciplinare*, cit., str. 67-121.

⁴ Srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri del Giudice istruttore nel Processo canonico di nullità del Matrimonio*, 88-89: „I dnes se v procesně-kanonistické doktríně pojmem „auditor“ myslí vždy ten, kdo není členem soudního senátu, jenž bude kauzu vyšetřovanou auditorem posuzovat, ačkoli správně pozorujeme, že Kodex nezakazuje, aby předseda senátu jmenoval auditorem jednoho z *Tribunalis Iudic(es)*, již jsou členy soudního senátu, anebo i sebe sama. Avšak v takovém případě již titul auditor není náležitý, a jak jsme právě uvedli, je vhodnější nazývat takového soudce spíše titulem „soudce instruktor““.

⁵ Srov. F. Roberti, *De Processibus*, sv. I, Città del Vaticano 1956, str. 277, pozn. 2: „Ceterum non ignoramus usum auditorum fere generale esse in tribunalis ecclesiasticis“.

⁶ Srov. M. Lega, *Commentarius in Iudicia Ecclesiastica*, vyd. V. Bartocetti, sv. I, Romae 1950, str. 145; P. F. X. Wernz, *Ius Canonicum*, Tomo IV, *De Processibus*, Romae 1949, str. 91.

⁷ Auditor býval při soudu ustanoven trvale či příležitostně jakožto úřad odlišný od úřadu soudce dekretem ordináře, aniž by to byla povinnost (kán. 1580 § 1). Ustanovení úřadu auditora bylo nepovinné a bylo ponecháno rozvaze ordináře. Jakožto procesní osoba odlišná od soudce byla funkce auditora udělována hlavním soudcem takovému subjektu, jenž nebyl členem soudního senátu (kán. 1580 § 2)

a jenž měl být vybrán pouze ze synodních soudců. I v tomto případě nebylo udělení této funkce povinné a záleželo na zvážení soudce. Doktrína se shodovala v tom, že kumulace úkolů v jediné osobě zpravodaje a instruktora nebyla *contra legem*, srov. P. F. X. Wernz, *Ius Canonicum*, cit., str. 91-92; F. M. Cappello, *Summa Iuris Canonici*, sv. II, Romae 1955, str. 93; F. Roberti, *De Processibus*, cit., str. 278; F. Della Rocca, *Diritto Canonico*, Padova 1961, str. 373-374.

⁸ Srov. M. Lega, *Commentarius in Iudicia*, 145, pozn. 1: „Perspicua est intentio et Codicis praescriptio, videlicet Auditorem esse distinctum a relatore seu ponente; huius esse referre de actis et probatis in causa et sententiam ferre definitivam eademque exarare in scriptis; dum Auditoris est acta et probata instruere pro madato ei commissio [...] Distinctio est valde utilis quia qui acta et probata conficit, est nimis a facto suo preoccupatus et iam antea suam opinionem praeformavit“. Jiný názor měli ti, kdo – i podle praxe Roty – soudili, že „Quantumvis intelligens ac diligens sit Auditor, et partes et testes opportune etiam ex officio interroget, et studeat omnia et singula Iudici representare, tot indicia in causae instructione colliguntur, quae scriptis referri non possunt. Saepius persona vox oculos vultus multo plura quam verba dicunt, frequenter sensum dictorum augent vel minuunt, quandoque mutant. Haec Iudicem praeterunt, qui cogitur ex chartis rerum haurire notitiam. Censemus igitur, si fieri possit, magis expedire ut Iudices directe, nullo interiecto Auditore, cum partibus agant; quem ad modum fieri solet in Rota“, srov. F. Roberti, *De Processibus*, 277; stejně soudil i F. M. Cappello, *Summa Iuris canonici*, 93.

⁹ Srov. F. X. Wernz, *Ius canonicum*, 91: „Auditoris officium convenienter fuisse institutum ex illa ratione passim deducunt iuristae, quod is qui causam instruxit in eam affectus sit et ex probationibus in instructione collectis earumque circumstantiis et modo facile animum habeat preoccupatum speciali inclinatione in unam vel alteram partem“.

¹⁰ Srov. F. M. Cappello, *Summa Iuris canonici*, 93: „Ex Codice officia relatoris et Auditoris sunt plane distincta; nam Relator designatur a Preside in unaquaque causa ex Iudicibus Collegii, et praecipuam obtinet partem in causae decisione, dum Auditor haberi potest tam apud Iudicem singularem quam penes Collegium, et plerumque stabiliter constituitur ab Episcopo et nullam habet partem in decisione“.

¹¹ Tato akuzační povaha se odrážela již v zájmu k jednání, srov. Paola Buselli Mondin, *L'interesse ad agire per l'ammissione del libello nelle cause di nullità matrimoniale*, in Apollinaris 79 (2006), str. 741: „*L'inhabilitas ad accusandum matrimonium* se vyznačovala kriminálním a sankčním nádechem, protože byla vykládána jako trest nebo jako sankce *intuitu boni publici*: oba výklady odrážely skutečnost, že proces manželské neplatnosti měl být službou institučnímu rozměru manželství, které bylo chápáno nejen jako skutečnost, již je třeba pochopit a zodpovědně žít, nýbrž bylo především danou skutečností, určenou k tomu, aby zaručovala spravedlivý řád uvnitř církevního společenství. Proto manžel [rozuměj: manžel nebo manželka (a tak i nadále); pozn. překl.] nebo manželé odpovědní za neplatnost manželství svým chováním přispívali k destabilizaci tohoto řádu; ospravedlněn k jednání byl jen ten manžel, který byl „postihnout“ neplatným manželstvím; ospravedlněn právě proto, že nebyl považován za toho, kdo je zodpovědným za narušení společenského řádu, a jeho pozice byla podobná pozici toho, kdo utrpěl nějakou škodu. Nejen manžel, ale celé církevní společenství bylo považováno za stranu poškozenou, právě kvůli dezorientaci, již celému církevnímu společenství způsobila případná nulita manželství

[...] V manželském řízení totiž nešlo jen o to, že určitý věřící uplatňoval právo na prošetření svého manželského stavu (jak prostřednictvím veřejného obvinění, tak přímo), nýbrž také vznikl konkrétní obvinění na druhého manžela – že dal vzniknout nulitnímu manželskému svazku“.

¹² Srov. A. Mizinski, *L'indagine previa*, in *Il processo penale canonico*, red. Z. Suchecki, Roma 2003, str. 169-211. Výraz „metodologická neutralita“ je převzat z italské trestní doktríny a označuje nutnost chránit soudce jakožto třetí stranu; aby se vyhnulo tomu, že by soudce přijal jeden z protikladných pohledů, nemůže jednat – za účelem toho, aby si ověřil tvrzení stran – dříve než vynese rozsudek; srov. G. Ubertis, *Neutralità metodologica del giudice e principio di acquisizione processuale*, in *Rivista Italiana di Diritto e Procedura Penale*, 1 (2007), str. 16-30.

¹³ Pro trestní proces uplatňovaný v minulosti (kán. 1941 § 3 CIC 1917), ale i v současnosti (kán. 1717 § 3 CIC 1983), je typickou nezpůsobilost auditora, který provádí vyšetřování, vykonávat zároveň i funkci soudce. Jak jsme viděli, tento interpretační směr byl ve věci manželských neplatností rozšířen spíše v praxi církevních soudů nižších stupňů, a ty se tak vzdalovaly od praxe Soudu Římské roty; v ní se zákaz, aby soudce, jenž bude soudit, vykonával zároveň i vyšetřování, týkal pouze kriminálních kauz; srov. *Normae S. R. Rotae*, 1934, čl. 92 § 1: „Quando causa, ad S. Rotam delata, instructione indiget, Ponens hanc instructionem vel sibi reservare vel Auditori de Turno committere potest, nisi agatur de causa criminali, criminaliter acta, quo in casu, officium Instructoris a Decano debet demandari alicui Auditori alterius Turni“, in *Aas* 26 (1934), str. 473.

¹⁴ V době, kdy platil předchozí Kodex, bylo vyloučeno, aby laici (ne řeholníci) zastávali úřad soudce a auditora (kán. 1573 § 3 CIC 1917); srov. V. Politi, *La giurisdizione ecclesiastica e la sua delegazione*, Milano 1937; M. Cabrerros de Anta, *Nuevos Estudios Canonicos*, Victoriae 1965, str. 584-585; J. M. Pinto Gómez, *La giurisdizione*, in *Il processo matrimoniale canonico*, Città del Vaticano 1994, str. 101-132.

¹⁵ Srov. Paola Buselli Mondin, *L'interesse ad agire*, cit., str. 739: „V době, kdy platil starý Kodex, byl zájem k jednání právní situací založenou ve velké míře na *dobru církevního společenství*; procesní řízení bylo ospravedlněno nejen pro svou ne zřejmou nepodloženost *in iure* a *in facto* (*fumus boni iuris*), nýbrž také v míře, ve které by neplatnost manželství nedala vzniknout škodě či pohoršení. V důsledku toho byl pak vinný věřící nezpůsobilý jednat, přímo úmyslně, *sive impediti sive nullitas matrimonii*“.

¹⁶ Toto pojetí se projeví, také když uvážíme, že laikovi byla přiznána možnost vykonávat funkci auditora pouze v mezích té části jeho činnosti, která nebyla považována za jurisdikční, a tedy byla nezavazující. V tomto smyslu srov. M. Lega, *Commentarius in Iudicia Ecclesiastica*, cit., str. 142: „Quaestioni utrum laicus eligi possit in auditorem, dari non potest responsio absoluta; siquidem ad diversa munera vocari potest auditor seu ei committi potest etiam articulus non iurisdictionalis, uti cavet canon 199 § 4; ut ecclesie cognitio alicuius documenti seu instrumenti aut rei ad normam can. 1807; in qua auditor operam ministerialem exhiberet, et tunc laicus potest esse auditor. Nam quotiescumque iurisdictionis interponitur ecclesiastica, tantummodo clericus eiusdem capaxat est, can. 118“.

¹⁷ Máme na mysli například fakt, že prohlášení *in favorem declarantis* nebyla považována za důkazní prostředky. Pro bližší porozumění této otázce a hodnotnosti, již současný Kodex přikládá prohlášením stran srov. M. J. Arroba Conde, *Le dichiarazioni delle parti nelle cause di nullità*

matrimoniale, in *Matrimonium et Jus. Studi in onore del prof. Avv. Sebastiano Villeggiante*, red. J. E. Villa Avila a C. Gnazi, Città del Vaticano 2006, str. 219-255.

¹⁸ Srov. M. Cabrerros de Anta, *El Tribunal en las causas matrimoniales*, in *Revista Española de Derecho Canonico*, 13 (1958), str. 71: „En un proceso escrito, como es el canonico, puede tener amplia cabida el principio de mediación, y su representación más característica se halla en la intervención del auditor o instructor de la causa“.

¹⁹ Srov. F. M. Cappello, *Summa Iuris canonici*, 94.

²⁰ Srov. M. Lega, *Commentarius in Iudicia*, 143: „Denique ad modum regulæ id tenetur [...] posse Auditorem ponere acta Iudicii, non vero acta Processus ipsius causæ principalis“.

²¹ Srov. F. Roberti, *De Processibus*, 276: „Contra nequeunt regulariter committi Auditori omnes actus qui decisionem attingunt vel eidem præiudicant. Codex expresse vetat tantum ne Auditori committatur Sententia definitiva (Can. 1582; CproEO delu c. 54); sed omnes actus qui spectant directionem Processus aut definitionem questionis debent quoque regulariter prohiberi“. (Zkratka „Cpro EO de Iu“ označuje kánon v knize Procesů východní kodifikace; srov. Pius PP. XII, Motu Proprio de iudicis pro Ecclesia orientali: *Sollicitudinem Nostram*, die 6 ianuarii 1950, in *AAS*, XLII (1950), 5-12).

²² *Sacra Congregatio Sacramentorum, Instructio: Provida Mater*, 15 augusti 1936, in *AAS*, XXVIII (1936), 313-361, dále bude citována pod zkratkou PM.

²³ Srov. F. M. Cappello, *Summa Iuris Canonici*, 95: „Sed Episcopus, qui habet potestatem delegandi (cfr. Cann. 199 § 1, 1572), posset etiam integrum Processum committere Auditori; quo in casu tamen Auditor, non qua talis, Processum ex integro perageret ac sententiam feret, sed qua *Iudex delegatus*“.

²⁴ Tamtéž, 94.

²⁵ Srov. M. Cabrerros de Anta, *El Tribunal*, 71: „Suele decirse [...] que el Auditor tiene poder *in cognoscendo* sed non *in decidendo*“. Auditor totiž nejenom neměl moc vynést konečný rozsudek, nýbrž nemohl vydávat ani akta jemu podobná akta (jako mezitímní rozsudky). Tak by totiž jednal jako soudce, to znamená v úloze, jež mu nenáležela, protože mu nebyla přiznána žádná rozhodovací moc; srov. M. Lega, *Commentarius in Iudicia*, 143.

²⁶ Srov. F. Roberti, *De Processibus*, 275.

²⁷ Srov. M. Lega, *Commentarius in Iudicia*, 141.

²⁸ Srov. F. Roberti, *De Processibus*, 276.

²⁹ Srov. M. Lega, *Commentarius in Iudicia*, pro kterého činnost auditora neměla vždy jurisdikční povahu; v důsledku toho viz 142: „Auditor est *Iudicis delegatus* si ei per mandatum delegationem aliquod committitur iurisdictionis exercitium. Est vero *merus executor* si demandatur articulus *non iurisdictionalis*“; F. Della Rocca, *Diritto canonico*, 360, pozn. 5: „Soudce delegovaný papežem může subdelegovat moc obdrženou od papeže, zatímco těm, kdo jsou delegováni nižšími soudci, je zakázáno subdelegovat soudní moc, s výjimkou, že by měli za cíl nějaký zvláštní mandát nebo že by subdelegovali nejurisdikční část moci (jako např. provedení důkazního šetření)“.

³⁰ Srov. F. Roberti, *De Processibus*, 277: „Censemus porinde munus esse ordinarium vel delegatum, prout stabiliter constituitur in Tribunali, vel pro singulis causis ab Ordinario vel a Iudice eligitur“; ve stejném smyslu viz F. M. Cappello, *Summa Iuris canonici*, 93. Toto nové pojetí nesdílel M. Cabrerros de Anta, viz *El Tribunal*, 73: „Esta doctrina nos parece dudosa. Es difícil concebir que, siendo delega-

da la potestad de los Jueces sinodales, pueda considerarse como ordinaria la del Auditor, que es nada más que un Juez auxiliar. Este obra siempre “a tenor del mandato” del Juez principal, es decir, por comisión particular. Y esto significa que el oficio del Auditor non está legal y objetivamente definido, ya que non puede decirse que en un fuerza de la ley – aun cuando exista el oficio de modo estable – tiene derecho el Auditor a ejecutar un solo acto en concreto“. Pouze za delegovanou považoval auditorovu moc F. X. Wernz, *Ius canonicum*, 93.

³¹ Srov. F. Della Rocca, *Uno sguardo al nuovo Codice di Diritto canonico in materia processuale, in Giustizia e Servizio. Studio sul nuovo Codice di Diritto canonico in onore di Mons. G. De Rosa*, Napoli 1984, 144: „S novým Kodexem se orgán Spravedlnosti velmi prozřetelně otevřel i laikům, zásluhou učení II. vatikánského koncilu, který podporuje stále aktivnější účast laiků v životě církve, jako druhý ekvivalentní prvek Božího lidu“; J. J. García Failde, *Nuevo Derecho procesal canonico*, Salamanca 1995, 82; P. A. Bonnet, *Giudizio ecclesiale e pluralismo dell'uomo. Studi sul Processo canonico*, Torino 1998, 81-84.

³² Srov. M. J. Arroba Conde, *La dichiarazione delle parti come valorizzazione della dimensione personalista del Processo matrimoniale canonico, in Diritto canonico, Antropologia e Personalismo. Atti della Giornata Canonistica Interdisciplinare*, vyd. P. Gherri, Città del Vaticano 2008, 139-162.

³³ Srov. C. de Diego-Lora – R. Rodríguez-Ocaña, *Lecciones de Derecho Procesal Canonico. Parte general*, Pamplona 2003, str. 329-338; G. Maragnoli, *La funzione e i poteri del giudice istruttore nel processo canonico di nullità del matrimonio*, cit., str. 85-88.

³⁴ Srov. P. A. Bonnet, *Giudizio ecclesiale e pluralismo dell'uomo. Studi sul processo canonico*, cit., str. 81-84; G. Maragnoli, *La funzione e i poteri del giudice istruttore nel processo canonico di nullità del matrimonio*, cit., str. 85-88.

³⁵ Srov. J. Llobell, *Oggettività e soggettività nella valutazione giudiziaria delle prove*, in *Quaderni di diritto ecclesiale* 14 (2001), str. 400-401.

³⁶ Srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri del giudice istruttore*, cit., str. 100: „Jedna věc je iniciativní moc v předkládání důkazů, druhá věc je kontrolní moc nad správným vykonáváním takové iniciativy. Těto kontrolní moci se soudce v kanonickém procesu nemůže zříci; on není nikdy brán (a o to méně by jím mohl být v kauzách týkajících se záležitostí veřejného zájmu) jako pasivní pozorovatel úkonů, prostřednictvím nichž strany vedou spor, rovněž není povolán vykonávat své *munus iudicandi* o důvodech, které mu strany předloží v průběhu kauzy, až v okamžiku rozhodnutí. Proto je účelné vyšetřovací dotazování, jež je nedílnou součástí kauzy. Ve vyšetřovací fázi tedy soudci přísluší úkol projevovat svůj hodnotící úsudek ohledně těchto důvodů právě proto, aby byly buď přijaty, či zamítnuty, na každý pád však proto, aby byly patřičně usměrněny“.

³⁷ V doktríně je však ještě zdůrazňováno nebezpečí častosti úsudku, vycházející z přímého vedení vyšetřování soudcem, jenž bude vynášet rozsudek; srov. C. de Diego-Lora – R. Rodríguez-Ocaña, *Lecciones de Derecho Procesal Canonico*, cit., p. 281.

³⁸ Srov. P. Buselli Mondin, *L'interesse ad agire*, 743-744: „U nových Kodexů CIC [...] a CCEO [...] se zájem k jednání [...] utváří na základě... osobního dobra manželů [...] Podnět k pozornosti vůči osobnímu dobru manželů zavedl II. Vatikánský koncil, jehož požadavky osobnějšího rázu vedly k nové interpretaci manželského procesu; ten už není

vnímán jako prostředek nápravy nějaké škody či nějakého pohoršení, nýbrž jako instituce nezbytná pro prošetření svobody při volbě stavu manželského života. Zdálo se, že nezpůsobilost k jednání ze strany vinného manžela si s touto novou interpretací protirečí; ona vyzdvihuje proces jako místo církevní responsabilizace, v němž si celé církevní společenství, jak z institučního, tak z osobního hlediska, živě a prakticky osvojuje manželskou smlouvu, v jejích konkrétních a specifických dynamikách“.

³⁹ Srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale canonico*, 403: „přesvědčení soudce lze považovat za konečný cíl důkazní fáze, avšak ne za její bezprostřední cíl. Bezprostředním cílem důkazu je zjištění skutečností, jichž se žádost týká“.

⁴⁰ Srov. M. J. Arroba Conde, *Le dichiarazioni delle parti*, 221: „Novost současného Kodexu lze přisoudit třem velkým tématům: především je to zařazení prohlášení stran mezi důkazní prostředky, včetně jakéhokoli druhu prohlášení – nikoli jen doznání v úzkém slova smyslu; zadruhé je to rozhodnutí zákonodárce zařadit předpisy týkající se prohlášení do kapitoly zabývající se důkazy, a tím mu také přisoudil první místo mezi vyšetřovacími prostředky, což je znamením morální nadřazenosti, jež tento průzkumný nástroj má. Nakonec je to výslovné uznání důkazní hodnoty prohlášení, i jakožto úplného důkazu, při přítomnosti prvků vhodných k jeho podepření“.

⁴¹ V důsledku nového pastoračního pojetí kanonického procesu (*locus missionis*) by proces mohl být prospěšný i pro osobní dobro těch, kteří do Katolické církve nepatří; srov. P. Buselli Mondin, *L'assenza della forma canonica preclude l'operatività del Processo di nullità matrimoniale? Un'ipotesi*, in *Ius canonicum*, XLVII (2007), 177-214.

⁴² Srov. M. J. Arroba Conde, *Le dichiarazioni delle parti*, 221-234.

⁴³ Je lepší, když procesním subjektem pověřeným vedením výslechu je soudce senátu, který bude soudit; srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 88-92; M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa nel Processo di nullità del Matrimonio canonico. Temi controversi*, Lugano 2008, 70-72.

⁴⁴ Srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 91-92: „v současném systému je u církevních soudů takový úzus (vyjma hypotézy, že by kauzu vyšetřovala celá trojice soudců senátu, což se však v praxi neuplatňuje), že vyšetřovací funkce se svěříje jednomu ze tří členů senátu, který je pak obvykle [...] povolán zastávat úlohu zpravodaje při rozhodování; jde tedy o soudce instruktora [...]; i když postava auditora nabyla marginální úlohu, nebyla však zrušena“.

⁴⁵ Zde je tedy vyloučen případ, kdy by auditor byl jedním ze soudců senátu, protože tak by očitě byl do senátu plně začleněn. Hovoří se zde naopak o auditorovi jakožto o subjektu, jenž není členem senátu, z důvodu, že zastává samostatný úřad, anebo proto, že je soucem soudu, avšak není členem ustanoveného senátu.

⁴⁶ Když auditor je soudcem, není ohledně jeho soudní moci *quaestio*. Diskusi je však podrobena moc auditora, když zastává samostatný úřad, o němž viz kán. 1428 § 2; srov. J. Llobell, *La delega della potestà giudiziale nell'Ordinamento canonico*, in *Ius canonicum*, volumen especial (1999), 470-472; D. de Diego-Lora – R. Rodríguez-Ocaña, *Lecciones*, 282. Ohledně soudní moci auditora však také odkazujeme na pokračování textu.

⁴⁷ G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 123-124: „když zpravodaj jedná v úloze vyšetřujícího soudce, v rámci moci řídit vyšetřování, která mu náleží, přisuzuje se mu zejména velmi důležitá funkce vytyčit meze vyšetřování, to znamená stanovit, jaké skutečnosti je třeba dokázat. O audito-

rovi [...] nelze říci totéž. V § 3 kán. 1428 Kodex stanoví, že při výkonu svého úkolu auditor může *interim* rozhodnout, *quæ et quomodo probationes colligendæ sint*, avšak pouze *nisi Iudicis mandatum obset*. To znamená, že mandát předsedy může být strukturován tak, že auditorovi nedovolí převzít řízení vyšetřovací fáze procesu. [...] Instrukce Dignitas Connubii kán. 1428 § 3 v čl. 50 § 3 *sine glossa* opakuje, avšak tentokrát předpis vztahuje pouze na auditora (protože víme, že instrukce auditora formálně odlišuje od toho, kdo vyšetřuje kauzu jakožto člen soudního senátu), a tím dává jasně najevo *a contrariis*, že soudce instruktor není při rozhodování *quæ et quomodo probationes colligendæ sint* podřízen žádnému konkrétnímu *Iudicis* (nebo přesněji *Præsidis*) *mandatum*“.

⁴⁸ G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 126-127; F. Gil de las Heras, *Las pruebas, las causas incidentales, la publicación y la conclusión de la causa en la Istr. Dignitas Connubii*, in *Procesos de nulidad matrimonial. La instrucción Dignitas Connubii*, red. R. Rodríguez-Ocaña – J. Sedano, Pamplona 2006, 207-210.

⁴⁹ Srov. *Coram* Burke, *Decretum diei 23 mai 1988*, in *Apostolicum Rotæ Romanæ Tribunal, Decisiones seu Sententiæ*, sv. VI, 132 (dále bude uváděno pod zkratkou RR-Dec.): „Auditor ergo in munere Iudicis participat“; M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale*, 214-215; Cfr. F. Gil de las Heras, *Las pruebas, las causas incidentales*, 210: „Resuminedo esta cuestión diremos que este Auditor encargado de recoger las pruebas y que puede “provisionalmente decidir que pruebas han de recogerse y de que manera, en el caso de que se discutan estas cuestiones mientras desempeña su tarea” (Can. 1428 § 3), o puede admitir una prueba eventualmente surgida, mientras recoge las pruebas (Art. 158 § 2), tiene potestad judicial delegada instructoria y decisoria según hemos expuesto. Puede decidir el admitir una prueba concreta cuya necesidad ha surgido mientras desarrolla la tarea de recoger las pruebas ya admitidas. Y en este caso tiene potestad judicial decisoria“.

⁵⁰ Čl. 65 § 2 DC: „Quod si hoc fieri nequit, iudex coniuges hortetur ut, omni optato personali postposito, veritatem facientes in caritate, sicere conspirent ad veritatem obiectivam detegendam, prout exigit ipsa natura causae matrimonialis“.

⁵¹ Čl. 65 § 3 DC: „Si vero iudex animadvertit coniuges animo averso in alterutrum affici, enixe eos hortetur ut inter processum, quavis simultate vitata, comitatem, humanitatem et caritatem ad invicem servent“.

⁵² Srov. heslo *Onere*, in *Nuovo Dizionario Giuridico*, red. Federico del Giudice, Napoli 1996, 1187; O. T. Scozzafava, *Onere (nozione)*, in *Enciclopedia del diritto*, sv. XXX, Varese 1980, 99-113. Zatímco „zavazující povinnosti“ se rozumí, že je třeba chovat se podle práva druhého, „povinnost“ je myšlena ve smyslu chovat se tak, aby byl zachován vlastní zájem. V našem případě jde o zájem vlastní procesu, to znamená jde o to uskutečnit dobro spočívající ve zjištění substanciální pravdy.

⁵³ Stejně tak je zavazující povinností soudce vyzvat strany ke zplnění jejich svazku a k obnovení soužití (kán. 1676 CIC; kán. 1965 CIC 1917; čl. 65 PM).

⁵⁴ Ohledně výchovné funkce procesního práva, srov. Jan Pavel II., *Projev k Římské rotě z 17. února 1979*, in *AAS* 71 (1979), str. 422-427; J. Llobel, *Pubblico e privato: elementi di comunione nel processo canonico*, in *La giustizia nella Chiesa: fondamento divino e cultura processualistica moderna*, Città del Vaticano 1997, str. 82-83.

⁵⁵ Srov. M. J. Arroba Conde, *La dichiarazione delle parti come valorizzazione della dimensione personalistica*

del processo matrimoniale canonico, cit., str. 141: „paradigma komunikačního rozměru [...] s sebou nese skutečnou filozofii procesního chování, proto do plného porozumění této věci vkládáme naději v prozíravější soudní praxi, která bude rovněž přiléhavější k legislativním novelám“.

⁵⁶ Srov. K. Wojtyła, *Alle fonti del rinnovamento. Studio sull'attuazione del Concilio Vaticano Secondo*, cit., str. 199: „Výraz „postoj“ je většinou aplikován v určité analogii a vyjadřuje různé formy vztahu, které nacházejí své schválení v uvědoměném subjektu. Souhrnně můžeme říci, že postoj je určitý aktivní vztah, avšak není ještě samotným činem [...] Je to „postavení se do pozice“ a zároveň ochota k jednání podle dané pozice“.

⁵⁷ Co se týká jednoznačnosti normativního charakteru instrukce *Dignitas Connubii*, srov. E. Baura, *Il valore normativo dell'Istruzione „Dignitas Connubii“*, in *Il giudizio di nullità matrimoniale dopo l'istruzione „Dignitas Connubii“*, část první. I principi, Città del Vaticano 2007, str. 185-211.

⁵⁸ Procesní vychovanost a účastenství mají svůj základ na *dialogickém a heuristickém* charakteru metodologie chování, jenž je plodem II. Vatikánského koncilu, srov. G. Grasso, *Per una ricerca filosofica soggiacente agli interventi di Karol Wojtyła al Concilio Ecumenico Vaticano II, in Sacra Dottrina* 90 (1979), str. 174: „Co se týká heuristické metody, o které se hovořilo v aule 21. října 1964 – K. Wojtyła ji uvádí a odůvodňuje takto: ... je vhodné, aby se používalo stylu, ze kterého svět pochopí, že nevyučujeme autoritativním způsobem, nýbrž že spolu se světem hledáme pravé a správné řešení nejobtížnějších problémů lidského života ... Každý specialista ve svém oboru ... ví, že může vyučovat i heuristickou metodou, a tak umožnit studentovi, aby našel pravdu téměř sám. Taková metoda musí však vyloučit všechno, co e poznamenáno „církvní“ mentalitou ... To vše, téměř „a priori“, brání dialogu se světem a my tak zůstáváme v monologu, kterému je třeba se vyhnout. Na druhou stranu, heuristická metoda vyžaduje, aby mysl těch, se kterými se vede dialog, byla vedena silou jasných a jednoduchých argumentů, se kterými může zdravý rozum souhlasit“, str. 190: „Zdá se nám, že je možné potvrdit, že pro K. Wojtylu se pastorační zešířka ztotožňuje s dialogickou a heuristickou metodou, která se rozvíjí v konstantní vztah k lidské osobě, ne k nějaké abstraktní bytosti, nýbrž ke konkrétní osobě, která žije ve vztahu; K. WOJTYŁA, *Alle fonti del rinnovamento. Studio sull'attuazione del Concilio Vaticano Secondo*, cit., str. 269-270: „Postoj identity člověka má svůj původ v tom, že si je vědoma a určitým způsobem si přivlastňuje všechny „situační“ prvky, které utvářejí realitu lidské existence v současném světě, avšak tento postoj se rozvíjí, když se dospěje k osvětlení dvou hlavních tužeb ... to znamená tužba po autentické důstojnosti lidské osoby a tužba po autentickém společenství mezi lidmi. Obě dvě jsou v úzkém vztahu s řádem evangelijních hodnot a křesťanským mravním základem. Více než kdy jindy je významný fakt, že první část konstituce *Gaudium et Spes* nese název: „Církev a povolání člověka“ a že první kapitola této části je nazvána: „Důstojnost lidské osoby“ ... Křesťanská nauka v sobě zahrnuje hluboký koncept „humanizace“ všeho toho, s čím se člověk během své existence a činností na zemi dostane do kontaktu ... Činit lidský život ještě více lidským, to je základním cílem Koncilu, který je úzce spjat se snahou o účast na Božím životě a na Kristově poslání“; Paola Buselli Mondin, *Il personalismo cristiano di Giovanni Paolo II. Quale significato giuridico?*, cit., str. 68-71.

⁵⁹ Srov. K. Wojtyła, *Alle fonti del rinnovamento*, 283: „Vychovanost v člověku posiluje postoj odpovědnosti“. Pro

srovnání (jež je jen zdánlivě žertovné) s výchovným principem v civilním procesu, srov. B. Cavallone, *Pinocchio e la funzione educativa del Processo*, in *Rivista di Diritto processuale*, LXIII (2008), 133-141.

⁶⁰ Srov. *Educo, is, eduxi, eductum, ere*, in L. Castiglioni – S. Mariotti, *Vocabolario della lingua latina*, Milano 1996, 363-364; (Latinsko-český slovník z r. 1955 uvádí: vyvést, vytáhnout, odvést, vychovat, vybudovat, vystavět; pozn. překl.).

⁶¹ Srov. *Educo, as, avi, atum, are*, tamtéž, 364 (Latinsko-český slovník z r. 1955 uvádí: vychovat, vypěstovat; pozn. překl.).

⁶² *Ortopatie* a *ortopraxe* popisují dvě různé metodologie v psychologii, jak ve vztahu k vědecké psychologii, tak ve vztahu k praktické psychoterapii. Pro vědeckou psychologii, srov. F. Imoda, *Sviluppo umano psicologia e mistero*, Bologna 2005, 223: „Lidská skutečnost, která je neredukovatelná jen na sérii technických problémů, může být přiblížena nejen prostřednictvím nějaké definice a abstraktního chápání, nýbrž i jako tajemství, jehož prostředky se utvářejí v průběhu vývoje nejen na úrovni poznávací, ideální, hodnotové, ale také na úrovni prvních životních zkušeností, smyslových, motorických a emotivně afektivních. Tyto prostředky nejsou pro průběh života ani náhodné, ani bezvýznamné. Správné uspořádání citění, vytvořené na této úrovni, podmiňuje následující kroky v čase a v rozvíjení činností, které jsou pro člověka charakteristické a typické. Zkušenost podmiňuje myšlení a volby. *Ortopatie* je důležitá pro *ortodoxii* a *ortopraxi*. *Ortopatie* tedy znamená správné citění vzhledem k období, ve kterém vývoj člověka nabude formy nejen *homo sentiens*, nýbrž také *homo patiens*. Výchova k ortopatii vyžaduje, aby prostředky, kterými se lidská zkušenost třídí, našly a udržely si tu dynamickou rovnováhu, která umožní přechod k vyšším prostředkům.“ Pro praktickou terapii, srov. C. Bresciani, *Controtransfert come cammino verso Dio: processo terapeutico e integrazione della dimensione spirituale*, in A. Manenti - S. Guarinelli – H. Zollner, *Persona e Formazione. Riflessioni per la pratica educativa e psicoterapeutica*, Bologna 2007, 333: „Pochopit, přijmout klienta a pokusit se o interpretaci, při respektování tajemství jeho života, vyžaduje na terapeutovi *ortopatii*, konkrétní citění, které mu neuzavře cestu k pochopení pravdy o klientovi. Terapeutická činnost není pochopitelná pouze ve světle *ortopraxe*, konkrétního jednání. Takový pohled by vedl k pojetí terapie spíše jako formalistické a mechanické, ve které by se člověk se svým tajemstvím ztratil. Kromě toho, bez *ortopatie* by bylo obtížné udržet *ortopraxi*, která je svázána s lidskou svobodou“.

⁶³ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Confessione e dichiarazione delle parti nella giurisprudenza della Rota*, in *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale*, Padova 2003, 153, č. 10: „Co se týká kanonického řádu (a konkrétně bodu, který se nás týká) – rozsudky berou vícekrát v úvahu oslabení principu zákonného důkazu, který zmenšuje prostor morálního hodnocení soudce“.

⁶⁴ Srov. F. Della Rocca, *Nuovi saggi di Diritto processuale canonico*, Padova 1988, 56: „[...] Spravedlnost plná nestrannosti, by proto vždy zkracovala vzdálenost mezi Spravedlností a Láskou, až by ji, podle možností, úplně odstranila. Tato hlavní a cenná náplň *aequitas* se může zvláštním způsobem projevit v odůvodnění rozhodnutí soudce“; C. De Diego - Lora, *Estudios de Derecho procesal canonico. Funcion pastoral y justicia*, Pamplona 1990, 85: „Si en algún caso, no incluido en la reserva legal, gracias a la 'aequitas', e incluso a la 'epiqueya', puede el juez mitigar o modificar

incluso los efectos rigidos que puedan resultar de la estricta legalidad, lo unico que se demuestra es que el imperativo legal no es un absoluto, pues deja de obligar en cuanto resulte danoso para la justicia de la situacion concreta; ésto sin embargo no deroga el principio de que el juez sigue dependiendo de la ley, sino que forzará al juez a una más atenta consideración del sistema legal, en su labor interpretativa, y a un más detenido razonamiento de su decisión, puesto que las sentencias han de estar siempre fundadas en el Derecho“; A. Scasso, *Equità canonica ed esercizio della funzione giudiziaria. Riflessioni sul recente magistero pontificio*, in *I giudizi della Chiesa*, Milano 1998, 265; J. J. García Failde, *Nuevo Derecho procesal canonico*, 349-360; M.F. Pompedda, *L'equità nell'Ordinamento canonico*, in *Studi di Diritto processuale canonico*, Milano 1995, 243-282; M. C. Tojo, *Reforma del Proceso matrimonial anunciada por el Papa*, Salamanca 1999, 105-118.

⁶⁵ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Peculiare tutela processuale del Matrimonio Sacramento*, in *Il giudizio di nullità*, 213-234.

⁶⁶ Srov. M. J. Arroba Conde, *Peculiarità dell'iter processuale nelle cause matrimoniali dopo l'Istruzione Dignitas Connubii*, in *L'Istruzione Dignitas Connubii nella dinamica delle cause matrimoniali*, Venezia 2006, 41-58.

⁶⁷ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Humanidad y humanismo del juez eclesiastico*, cit., str. 26: „Sinceridad y autenticidad, unidas de humanidad cristiana, han de la función judicial, de modo que el Juez pueda a su vez exigir las a cuantos colaboran con él en el esclarecimiento de la verdad y la justicia. Es facil en los Tribunales [...] ceder a impulsos y rutinas profesionales: también instrumentalizar las normas del proceso. No es humano cuando está en juego buena parte de la vida y del futuro de las personas. Tantos incidentes sin más finalidad que retrasar una solución que se teme adversa; tantas apelaciones de cuyo resultado es está convencido de antemano, pero que siempre resulta más ventajoso proponerlas que acelerat un pronunciamiento contrario definitivo. El Juez, de tal suerte ha de ser humano e irradiar humanidad, que cuantos intervienen en el juicio se sientan inclinados a observarla ellos mismos y experimentem un sano pudor en el ámbito de la justicia eclesial que les impida utilizar a proposito de un bien publico, como es un sacramento, estragemas que no se si se justificarian en un litigio sobre bienes o derechos privados“.

⁶⁸ Srov. M. J. Arroba Conde, *La dichiarazione delle parti*, 142-150.

⁶⁹ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Humanidad y humanismo del juez eclesiastico*, cit., str. 27: „Para juzgar humanamente – con humanidad y humanismo – nos es necesaria una gran cultura humana; una gran cultura cristiana; una exigente preparación en las disciplinas clásicas eclesiásticas; una cuidada atención al dinamismo de la cultura jurídica y general, con la invitación a cultivar particularmente alguna afición concreta“; IOANNES PAULUS PP II, *Allocutio ad romanam Rotam*, 22 ianuarii 1996, in AAS (1996), str. 773-777.

⁷⁰ Srov. M. J. Arroba Conde, *La dichiarazione delle parti come valorizzazione della dimensione personalista del processo matrimoniale canonico*, cit., str. 142-150.

⁷¹ Ohledně rozsudku jako sdíleného úkonu, srov. P. Busselli Mondin, *Osservazioni sull'esistenza giuridica della Sentenza canonica*, in *Ius canonicum*, XLVI (2006), 276-282.

⁷² Srov. *Participo, as, avi, atum, are* in L. Castiglioni – S. Mariotti, *Vocabolario*, 905. (Latinsko-český slovník z r. 1955

uvádí: činit účastným, sdílet se, mít díl *v něčem*, být účasten *něčeho*; pozn. překl.).

⁷³ Z této interakce vychází jako důsledek podstatný charakter odůvodnění ve všech endoprocenálních úkonech (včetně nařizovacích dekretů): srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 170-173; P. Buselli Mondin, *Il sistema dei ricorsi e dei Decreti nel Processo matrimoniale canonico. Spunti di teoria generale dell'atto giudico per una definizione del concetto di atto processuale canonico*, Roma 2005, 154-174.

⁷⁴ Srov. K. Wojtyła, *Persona e Atto*, in G. Reale – T. Styczen, *Karol Wojtyła, Metafisica della persona. Tutte le pere filosofiche e saggi integrativi*, Città del Vaticano 2003, 1191: „účastenství uschopňuje člověka, aby volil a jednal spolu s druhými. Snad pouze tehdy si činnost zaslouží název spolupráce; pouhé společné jednání nemusí vždy být spolupráce, stejně jako nemusí nutně vyjadřovat moment sdílení. Při určité činnosti, jako ostatně v celé existenci, může být utvořeno objektivní společenství, které však zároveň není subjektivním”.

⁷⁵ Tato vzájemná závislost v účinnosti má důležitou souvislost s právní hodnotou (neexistence/nulita) každého soudního úkonu, srov. P. Buselli Mondin, *Il sistema dei ricorsi*, 231-264.

⁷⁶ Vzpomeňme například, jaký význam přikládá *Dignitas Connubii* spolupráci a kolegiálně, srov. M. J. Arroba Conde, *Peculiarità dell'iter*, 49-50.

⁷⁷ Srov. M. J. Arroba Conde, *Apertura verso il Processo amministrativo di nullità matrimoniale e diritto di difesa delle parti*, in *Apollinaris* LXXV (2002), 756-757: „Je jasné, že výraz „dialogický“ vyjadřuje formální kategorii porozumnění, a ne materiální způsob průběhu procesu. Tento koncept, vytvořený morální filozofií, podtrhuje polemický, procesní, konverzační a komunikativní charakter uvažování, schopný dosáhnout pravdy prostřednictvím dialektického srovnání, avšak podložený morálním úsilím vstoupit do perspektivy druhého (zvláště slabšího), a být připravený odhalit sebekriticky subjektivní deformace vlastní verze faktů”.

⁷⁸ To konkrétně vysvětluje, jak je nutné, aby soudce posuzoval věrohodnost všech endoprocenálních požadavků stran, P. Buselli Mondin, *Il sistema dei ricorsi*, 121-141; M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 170-173.

⁷⁹ Máme na mysli důsledky rozhodnutí v tom smyslu, že v důsledku rozhodnutí se některé důkazní prameny zužitkují, a jiné ne, některé se ohodnotí jako nedovolené, nebo že se některé úkony utají, srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 178-184.

⁸⁰ A proto *modo humano*, srov. J. M. Serrano Ruiz, *Humanidad y humanismo*, 5-38.

⁸¹ Srov. J. Llobel, *La delega della potestà giudiziale*, 470-472.

⁸² Stále jakožto procesního subjektu, jenž není členem senátu.

⁸³ Zde se naráží zvláštním způsobem na to, že auditor je procesním subjektem, jenž je ve vztahu k senátu externí.

⁸⁴ Srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale canonico*, 214-215.

⁸⁵ Srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 121-128.

⁸⁶ Srov. Gil de Las Heras, *Las pruebas*, 207-210.

⁸⁷ Čl. 46 § 2, č. 2 a čl. 51 DC rozlišují osobu auditora od osoby vhodné k tomu, aby byla delegována provést výslech strany nebo svědka. Právní závaznost jejich úkonů je totožná, mění se pouze typologie jimi vykonaných vyšetřovacích úkonů.

⁸⁸ Každého výslechu, i toho, který je vykonán prostřednictvím právní pomoci.

⁸⁹ Následující poznámky platí tedy jak pro auditora, jenž je členem senátu, tak pro auditora, jenž není členem senátu.

⁹⁰ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *La nulidad del Matrimonio ante los Tribunales de las Iglesias: momento de reflexión y analisis critico*, in *Curso de Derecho matrimonial y procesal canonico para profesionales del foro*, sv. 4, Salamanca 1980, poznámka 44: „Y en verdad que es una de las características que ennoblece y distingue la labor del Juez de la del gobernante, el que éste más bien vinculado a su prudencia subjetiva, mientras que aquél ha de dar rozón objetiva de su actividad“.

⁹¹ Srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 70-72.

⁹² Subjektivní věrohodnost hodnotí upřímnost prohlášení, čili vůli říci pravdu; objektivní věrohodnost hodnotí autentičnost prohlášení, čili jeho schopnost říci pravdu; srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale canonico*, 433-436.

⁹³ Ohledně funkcí jazyka (komunikativní, deskriptivní, vyjadřovací, ontologické, perzuaživní funkce) srov. B. Mondin, *Antropologia filosofica*, Bologna 2000, 169-188.

⁹⁴ Srov. P. Pajardi, *Giusitizia e psicologia*, in *Jus*, XLII (1995), 155-156: „pravda předchází spravedlnost a je nechybným nástrojem spravedlnosti. Ale jaká pravda a jakým způsobem pravda? [...] je nutný metodologicky správný proces, protože to je jedinou možnou lidskou zárukou reálné naděje, že dosáhneme spravedlivého výsledku“.

⁹⁵ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Humanidad y humanismo*, 26: „sin que, como dijimos antes, se haya de sacrificar la verdad, hay que esforzarse en encontrarla aún supleno las deficiencias de los interesados. Pues también hemos que notar que el Matrimonio es un bien publico; y si lo es a la hora de hacer valer las consecuencias de su validez, no debe ser menos cuando se trata de reconocer su nulidad. De ahí que el Juez tenga plenamente justificada una actuación de oficio que satisfaga a su humanidad“.

⁹⁶ Srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 71: „Kromě osobních kvalit instruktora vycházejí další principy související s ochranou konečného institucionálního cíle, jímž se kauzy manželské neplatnosti vyznačují, z údajů vyplývajících ze soudní psychologie, která varuje před dopadem, který mohou mít stavy velkého vzrušení jako je ten, který může nastat při výslechu, nebo jako jsou samotná fakta, jež jsou předmětem prohlášení, které by si dotčený nemusel pamatovat tak, jak se udály, ale tak, jak by dotčený chtěl, aby se byly staly. Forenzní psychiatrie kromě toho rozlišuje – v souvislosti s lidskou pamětí – tři druhy operací: získání údajů, uložení údajů a jejich opětovné vybavení“.

⁹⁷ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Confessione e dichiarazione*, 169: „Logika tohoto tvrzení je taková, že pravda prohlášení (jež je bezpochyby odlišná od přibližné nebo dokoce náhodné věrohodnosti prohlášení osoby), jež byla ověřena, splňuje dosažení plnosti důkazu“.

⁹⁸ Srov. M. Orlandi, *La nuova cultura del giusto Processo nella ricerca della verità. Aspetti giuridici, sociolinguistici e di comunicazione*, Milano 2007, 119-231.

⁹⁹ Srov. A. Manetti, *Vivere gli ideali/2. Fra senso posto e senso dato*, Bologna 2003, 16: „Fakt je něco, co se stane, a nic víc; existuje, je zde, říká jen to, co ukazuje, a nám nezbyvá, že ho vzít na vědomí“.

¹⁰⁰ „Událost je naopak výzva, která klade otázky a zve k zamyšlení; existuje, je zde, chce říci něco víc a podněcuje nás, abychom si kladli nové otázky“; tamtéž.

¹⁰¹ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Persona maschile e femminile e relazione coniugale*, in *Diritto canonico, Antropologia e Personalismo*, vyd. P. Gherrì, 233-250; J. M. Serrano Ruiz, *Il carattere personale ed interpersonale del Matrimonio: alcune riflessioni su questioni di terminologia e di merito come preambolo per una rilettura delle cause canoniche di nullità*, in *Quaderni Studio Rotale*, XIV (2004), 43-61.

¹⁰² Srov. Ioannes Paulus II, *Allocutio ad romanam Rotam*, 22 ianuarii 1996, in *AAS LXXXVIII* (1996), 776: „Pro náležitý posudek [...] považují za neméně důležité některé podněty týkající se nutnosti posuzovat a rozhodovat každý jednotlivý případ a brát přitom ohled na individualitu subjektu a zároveň na specifičnost kultury, v níž vyrostl a v níž žije. Už na počátku svého pontifikátu jsem chtěl zdůraznit pravdu o lidské důstojnosti a podtrhoval jsem, že člověk je jednou, jedinečnou a neopakovatelnou bytostí. Tato neopakovatelnost se týká celé bytosti, ne v abstraktním smyslu, nýbrž jako bytosti začleněné do historické, národnostní, společenské a především kulturní reality, která ho charakterizuje v jeho jedinečnosti [...] Nikdy tedy nebude možné podřizovat objektivní normu libovůli soukromých subjektů, ani dávat jí arbitrární význam a arbitrární uplatnění [...] Ale poněvadž abstraktní zákon nachází své uskutečnění tím, že sestupuje do jednotlivých konkrétních skutkových podstat, je velmi zpodpovědným úkolem posuzovat jednotlivé případy v jejich specifičnosti a v jejich rozmanitých aspektech, aby bylo možné stanovit, zda a jakým způsobem je lze zasadit do rámců předvídaných normativními ustanoveními“.

¹⁰³ Srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 70-71, kde se uvádí, že auditor nebo vyšetřující soudce musí mít: „schopnost srozumitelně formulovat otázky, aniž by se osoba musela trápit a aniž by na otázku musela odpovídat s velkým úsilím; schopnost pozorně a trpělivě naslouchat, všimnout si případných vynechávek či nepřesností, tak aby bylo možné je s patřičnou moudrostí vyplnit, podle intelektuální schopnosti a psychologie osoby, která odpovídá; rovněž jde o umění udělat správnou a věrnou syntézu, podle smyslu, který sám prohlašující přisuzoval vlastním tvrzením“.

¹⁰⁴ Srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 141: „to, čím vyšetřující soudce osobitě přispívá, spočívá v *interpretaci* psaného textu“; J. M. Serrano Ruiz, *Confessione e dichiarazione*, 169: „Různost mezi skutečnou pravdou a dokázanou pravdou způsobuje, že soudce nemůže být pouhým pozorovatelem, nýbrž musí být badatelem, rozvažovatelem (v této souvislosti je zajímavá etymologická příbuznost s výrazem *speculatore*)“.

¹⁰⁵ Srov. D. Canale, *La precomprensione dell'interprete è arbitraria?*, in *Ars Interpretandi. Annuario di ermeneutica giuridica. Mutamenti dei sistemi giuridici e globalizzazione*, XI (2006), 333: „Před-porozumění je předpokladem jak pro správnou interpretaci, tak pro mylnou interpretaci; jeho úkolem je pouze umožnit interpretativní postup, to znamená určení smyslu, avšak problém týkající se správnosti nechává otevřený“.

¹⁰⁶ Srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 108: „Nezřídka se stává, že v zápisech z výslechu čteme obsírné výslechy stran nebo výpovědi svědků, v nichž se dlouho věnovala pozornost zcela bezvýznamným detailům a jen letmo, bez jakéhokoli úsilí, se přešlo to, co je skutečně účelné pro *thema decidendum*. Pokud by se vyšetřovací soudce choval přísněji (a řekněme také prozíravěji), je samozřejmé, že by tak posílil službu, ke které je povolán a kterou je hledání pravdy“.

¹⁰⁷ Srov. A. Asseln, *L'interrogation des parties et des tè-*

moins dans le cause en nullité de mariage selon la formulation du doute, in *Studia canonica*, XLI (2007), 237-277.

¹⁰⁸ Vyšetřování nachází své správné místo na horizontě *bonum familiae*; srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 72-74.

¹⁰⁹ Srov. D. Canale, *La precomprensione*, 336: „Právní hermeneutika rozvíjí pojem koherence v širší a členitější míře: „koherence“ neodkazuje ani tak na odůvodnění premis rozhodnutí, jako spíše na proces utváření před-porozumění v úzkém smyslu slova. Určitá možnost řešení sporu je z hlediska hermeneutického slovníku koherentní, přivádí-li vysvětlení faktů a jejich právní posouzení k „jednotnému smyslu“, to znamená, zda si abstraktní a konkrétní skutková podstata skutečně odpovídají, a vytyčují tak semantický obsah předpisu, který má být v daném případě uplatněn“.

¹¹⁰ Srov. A. Manenti, *Il pensare psicologico*, Bologna 1996, 31: „Abychom porozuměli realitě, musíme se dát nepřímou cestou, to znamená zprostředkovaně. Výraz zprostředkování [it. „mediazione“, pozn. překl.] etymologicky odkazuje na něco, co vytváří spojení mezi dvěma skutečnostmi, které je ještě nemají, přestože k němu směřují; a to něco, co sblíží a uvádí do shody dvě skutečnosti – jež jsou od sebe vzdálené, ne-li opačné – má účast na obou těchto skutečnostech“. Aplikujeme-li výše uvedené na naše téma, jsou dvěma zmíněnými skutečnostmi manželský vztah (fenomén) a jeho právní význam (podstata). Spojení mezi nimi nastane nejprve prostřednictvím advokáta, který danému manželskému vztahu (fenoménu) přisoudí určitý právní význam (podstatu). Poté, to znamená při manželském procesu, se spojení mezi fenoménem a podstatou uskutečňuje skrze různá prostřednictví všech procesních subjektů.

¹¹¹ „Dotazovat se na to, co se prožilo, je cesta historického zprostředkování. Neodkazuje logické zprostředkování snad také na ontologické zprostředkování, podle něhož něco je tím, čím je (a nikoli je jen považováno za to, čím je) skrze reálné zprostředkování druhého? Stručně, není zde kromě logického zprostředkování také zprostředkování reálné? ... „Když hovoříme o «zprostředkování hodnot», zdá se, že je zde přání říct něco víc a něco jiného než to, že určitý fakt je *považován* za hodnotu díky myšlenkovému pochodu, ke kterému dochází mezi «tady tím» a mezi univerzálním (axiologickým) povědomím. Zdá se, že se naopak předpokládá, že «tady toto» je hodnotou (nebo je nositelem hodnoty), protože univerzální «hodnota» se v tom nějakým způsobem zkonkretizovala, uskutečnila“; tamtéž, 32-33.

¹¹² Srov. E. Di Bernardo, *Accertamento razionale dei fatti nella fase probatoria*, Roma 2002.

¹¹³ Ohledně funkce a struktury odůvodnění v rozsudku v kauzách manželské neplatnosti srov. P. Buselli Mondin, *Il sistema dei ricorsi*, 83-97.

¹¹⁴ Srov. D. Canale, *La precomprensione*, 352: „Legitimní před-porozumění [...] vymezuje [...] uzavřený, a tedy daný celek možných interpretačních výsledků. Mylná interpretace proto nutně není interpretací něčeho, nýbrž spíše překroucením, které vede k tomu, že interpretovaný text se znehodnotí, stejně jako i věc, o níž tento text hovoří“.

¹¹⁵ Pro bližší seznámení se s tématem konceptuální autonomie pojmů neexistence, nulity a neúčinnosti srov. P. Buselli Mondin, *Il sistema dei ricorsi*, 21-66. Existence je chápána jako právní schopnost úkonu a vyjadřuje jeho podstatné prvky; platnost je chápána jako schopnost úkonu jednat a vyjadřuje jeho právní účinnost; účinnost je totožná s efektem skutečně nastalého úkonu.

¹¹⁶ Srov. coram Faltin, *Decretum diei 16 ianuarii 1990*, in *RRDec.*, sv. VIII, 27: „Utique, nihil obstat quominus exa-

men testium fiet a «deputato» Iudicis instructoris vel «Auditore» (Can. 1561). Attamen, in casu, de quo hinc agitur, examen et viri actoris et mulieris conventæ uti eiam testium, non uti verum examen iudiciale, sed potius uti instructio catechetica prorsus apparet, quod etiam vir actor, iure ignarus quidem, adnotat. Reapse, instructio præsentis causæ non est solummodo lacunosa sed potius tamquam *inexistens* dicenda est. Nam in ea revera, iuridice ac objective loquendo, nihil certi invenitur nec pro validitate neque pro nullitate vinculi. Quod creditu fere absonum esse videtur!¹¹⁷

¹¹⁷ K tomu dochází, když se například při výslechu nezkoumá vůle domnělého simulanta, nýbrž vůle jeho manžela. Je jistě užitečné poznat i vůli manžela, avšak nemůže k tomu dojít výlučně, aniž by se zkoumala vůle domnělého simulanta. Když by pak během vyšetřování vznikly pochybnosti ohledně vůle manžela, který není domnělým simulantem, je možné upravit vymezení sporu (srov. kán. 1514, čl. 136 DC).

¹¹⁸ Srov. J. Llobell, *La nullità insanabile della sentenza per un vizio attinente alle parti*, in *La „querela nullitatis“ nel processo canonico*, Città del Vaticano 2005, str. 109-144; F. Ramos, *La nullità insanabile della sentenza per un vizio attinente il giudice o la sua decisione*, in *La „querela nullitatis“*; cit., str. 89-107; M. J. Arroba Conde, *La nullità insanabile della sentenza per un vizio attinente al procedimento (1620,7)*, in *La „querela nullitatis“*; cit., str. 145-166.

¹¹⁹ Srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale canonico*, 432: „Pokud nedodržení předpisů vztahujících se na obsah otázek způsobí v prohlášení straně faktickou chybu, je prohlášení nulitní; totéž by se mohlo říci též o nedodržení předpisů vztahujících se na nutný respekt vůči osobám, k čemuž by mohlo dojít nepřímo, ne tolik kvůli obsahu otázek, jako spíše pro postoj s jakým samotný soudce otázky klade – postoj vyvolávající strach či násilí v tom, kdo odpovídá (kán. 1538)“.

¹²⁰ Srov. G. Erlebach, *La nullità dell'atto giuridico processuale ed i mezzi d'impugnazione*, in *Quaderni Studio Rotale*, XII (2002), 83-11.

¹²¹ Srov. *coram* Stankiewicz, *decisio diei 20 iulii 1995*, in *RRDec.*, sv. LXXXVII, 505, č. 5: „Sed ius defesionis [...] in specie subsistit tum in Iure ad informationem [...] tum in Iure ad auditionem, quod possibilitatem urget partibus tribuendam sive dicendi et contradicendi factis, probationibus ac decisionibus, sive probationes inducendi exhibendique defensiones [...] dum essentia iuris ad informationem in effectivo eius exercitio subsistit [...] ad essentiam iuris ad auditionem pertinet tantum possibilitas illud exercendi, non vero effectivum eius exercitium“.

¹²² Srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 189: „můžeme učinit tento závěr: ve věci případné nulity endoprocesních rozhodnutí týkajících se záležitostí spojených s důkazy velká část jurisprudence uznává, že je možné autonomně předložit soudci a *quo* stížnost na neplatnost (a následně se odvolat i proti rozhodnutí o samotné stížnosti), a tak ukazuje, jak je důležité posuzovat – i v několika stupních soudu – záležitost, jež je ve vyšetřování podstatná – a to je neporušení práva na obhajobu“. Ohledně dopadu porušení práva na obhajobu v případě, kdy soudce nedostatečně odůvodnil svá opatření srov. M. J. Arroba Conde, *La nullità insanabile*, 145-166.

¹²³ Srov. *coram* Burke, *Decretum diei 23 iulii 1991*, in *RRDec.*, sv. IX, 112, č. 6: „scopus seu finis causæ instructionis revera est mentem Iudicis instruere seu ita informare, ut, factis omnibus consideratis, veritatem competenter dig-

noscere possit. Nisi causa plene instructa sit, nisi scilicet collecta sint omnia testimonia atque indicia quæ ab utraque parte provenire possint, Iudex nec recte nec probe sententiam dare potest. Ille enim utrique parti aurem ex æquo accomodare debet, nitens ut, iuxta præscripta Legis pro quolibet causæ gressu, unicuique fas sit argumenta pro parte contraria præsentata plene cognoscere, ita ut ea pro viribus refutare possit“.

¹²⁴ Srov. M. J. Arroba Conde, *La dichiarazione delle parti*, 155.

¹²⁵ Neúčinnost výslechu by mohla být základem pro neopravitelnou nulitu rozsudku kvůli porušení práva na obhajobu například v případě, kdy se neodůvodněným opatřením z výslechu vyloučí patroni a veřejné strany; srov. M. J. Arroba Conde, *Prova e difesa*, 178-180.

¹²⁶ A také v nutnosti napravit pasivitu soudce; srov. J. M. Serrano Ruiz, *Humanidad y humanismo del juez eclesial*, cit., str. 25: „No quisiera concluir este apartado sobre la humanidad del Juez en la Iglesia, sin hacer alusión a un punto que pudiera paracer contradictorio. Me refiero a la pasividad del Magistrato que justificandose en que, si el actor no prueba, el demandado ha de ser absuelto... y también en el favor del derecho que assiste al matrimonio..., renuncia de antemano a aportar nada al proceso y permite que queden incompletas pruebas que no sería difícil hacer más eficaces; o estudia el pleito desde una perspectiva equivocada, aunque cómoda, bajo el pretexto de que non puede ir más allá de lo pedido por las partes. Aunque es cierto che non todos los casos son iguales, pudiera ser un grave defecto de humanismo la insensibilidad frente al sufrimiento de las personas en una situación irreversible. Y junto a los argumentos anteriores que parecieran justificarla, cabría aducir que no sólo está en juego la seguridad puesta en duda del matrimonio, sino también la comunión eclesial de las personas y su destino sobrenatural y humano, así como el testimonio cristiano del matrimonio que no se realiza por supuesto en la disensión sino en el amor. Sin que, como dijimos antes, se haya de sacrificar la verdad, hay que esforzarse en encontrarla aun supliendo las deficiencias de los interesados. Pues también hemos de notar que el matrimonio es un bien publico; y si lo es a la hora de hacer valer las consecuencias de su validez, no debe ser menos cuando se trata de reconocer su nulidad. De ahí que el Juez tenga plenamente justificada una actuación de oficio que satisfaga a su humanidad“. Ohledně kritérií pro přípuštění důkazů ex officio srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri del giudice istruttore*, cit., str. 108-121.

¹²⁷ Je třeba připomenout, že soudy jsou často první instancí a odvolacím stupněm jiného soudu zároveň; snížení počtu odvolání by proto ulehčilo jejich pracovnímu vytížení.

¹²⁸ Srov. J. M. Serrano Ruiz, *Humanidad y humanismo del juez eclesial*, cit., str. 22: „El proceso, como toda acción eclesial, tiene una esencial *función misionera de testimonio*; sería muy triste pensar que una humanidad deficiente por parte del Juez eclesial – prescindiendo de a quien asista la verdad y el derecho – más velara que revelara el paterno rostro de Dios, a la amnara en que el Concilio censura la conducta de algunos cristianos“.

¹²⁹ Máme na mysli například nevydání dekretu o zněřejnění akt; tamtéž.

¹³⁰ Srov. L. Ghisoni, *I ministri di giustizia in specie: Uditori e Assessori (Artt. 50-52)*, in *Il giudizio di nullità*, 165.

¹³¹ Srov. F. Gil de Las Heras, *Las pruebas*, 207-210.

¹³² Připomeňme, že pouze řádný soudce může delegovat

rozhodovací soudní moc, srov. M. A. Ortiz, *La potestà giudiziale in genere ed i Tribunali*, in *Il giudizio di nullità*, část druhá, 101; J. Llobell, *La delegación de la potestad judicial "decisoria" y la reconversión en las causas de nulidad del Matrimonio tras la Instr. Dignitas Connubii. Breves notas*, in *Ius canonicum*, XLVII (2007), 495-503.

¹³³ Ohledně řádného charakteru moci auditora, srov. J. J. García Failde, *Nuevo Derecho procesal canonico*, 82; I. Gordon, *De Judiciis in genere. Pars statica*, Romae 1979, 223-224, č. 340.

¹³⁴ Jak jsme viděli, tato identita neodporuje vztahu podobnosti – a nikoli identity – mezi auditorem a soudcem instruktorem, jenž je členem senátu. Mezi auditorem a soudcem, jenž je členem senátu, je tedy identita v právní závaznosti úkonů, nikoli však v jejich typologii. Auditor nemůže vykonávat všechny vyšetřovací úkony tak jako soudce instruktor, jenž je členem senátu, a kromě toho je auditor n rozdíl od soudce senátu vázán mandátem předsedy.

¹³⁵ Srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale*, 94: „laikové mohou obdržet úřad soudce, aby ho vykonávali buď jako členové určitého senátu [...], nebo, a především, aby ho vykonávali jako soudcové instruktoři či auditoři (kán. 1428 § 2). Mají tedy soudní moc, na rozdíl od toho, jak se zdá, že vyplývá z kán. 129 a 274 [...] Není správné kvalifikovat soudní moc vykonávanou laikem jako delegovanou moc (mimořádného soudce nebo spolupracovníka). Z procesního hlediska je rozdíl mezi „*habiles sunt*“ a „*cooperari possunt*“ naprosto irelevantní [...] zajímá nás pouze, zda právní úkony toho, kdo vykonává určitou funkci, mají na adresáta dopad právního závazku povinné podřízenosti [...] v případě soudní funkce instruktora (kterým může být laik) mají jeho rozhodnutí, třebaže osobní, zavazující hodnotu“; „jedná se bezpochyby o moc, která není vykonávána samostatně, nýbrž ve spolupráci s nejméně dvěma duchovními, avšak to není důvodem k tomu, aby se soudní moc laika hodnotila jako sekundární“; tamtéž, 203, poznámka 43.

¹³⁶ Srov. G. Maragnoli, *La funzione e i poteri*, 123: „vyšetřující soudce není při rozhodování *quae et quomodo probationes colligendae sint* sám o sobě podřízen nějakému specifickému *Iudicis* (nebo přesněji *praesidis*) *mandatum*“, zatímco auditor ano (srov. kán. 1428 § 3 a čl. 50 § 3 DC).

¹³⁷ Srov. P. A. Bonnet, *Giudizio ecclesiale*, 82-83.

¹³⁸ Srov. J. Llobell, *La delega della potestà giudiziale*, 472: „podobná soudní vyšetřovací moc je natolik obsáhla a má takovou důležitost pro rozhodování hlavní kauzy, že nemůže být v souladu s *auditores*, kteří nemají právní vzdělání. Přítomnost vyšetřujícího soudce poskytuje např. doznání stran povahu *confessio iudicialis* [...] proto [...] musí uvedení auditorů mít odpovídající právní vzdělání, a termín *doctrina* ... by tedy měl mít stejný význam jako *vere periti*“.

¹³⁹ Nezapomínejme, že soudní moc přísluší jednotlivým soudcům, a ne senátu, který tvoří pouze operativní modalitu soudní činnosti, srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale*, 94, pozn. 22 a 193-216.

¹⁴⁰ Ve smyslu, že auditor, jenž není členem senátu, nemůže vykonávat všechny vyšetřovací úkony, které naopak může vykonávat soudce instruktor, jenž je členem senátu. S omezením na úkony, které auditor může vykonávat, je však právní závaznost činnosti auditora, jenž není členem senátu, totožná s činností auditora, jenž je členem senátu.

¹⁴¹ Máme na mysli např. disciplinární moc zpravodaje a senátu, srov. P. Bianchi, *I poteri disciplinari del Giudice*

nel corso dell' udienza (can. 1470 § 2) in *Quaderni di Diritto ecclesiale*, 19 (2006), 41-64.

¹⁴² A s úřadem je spojena řádná moc, srov. J. García Martín, *Norme generali del Codex Iuris canonici*, Roma 1999, 484-485; V. De Paolis – A. D'Auria, *Le norme generali, Commento al Codice di Diritto canonico*, Città del Vaticano, 2008, 430-432; 436-437; J. I. Arrieta, *sub Can. 131*, in red. J. I. Arrieta, *Codice di Diritto canonico*, 144: „Řádná moc je taková subjektivní právní situace moci, která nastane po udělení a převzetí nějakého úřadu, aby bylo možné vykonávat příslušné úkony vymezené tomuto úřadu právem“ a kromě toho, jak jsme viděli, moc, kterou s sebou nese úřad auditora, nemůže nebýt pro povahu jeho úkolů úzce právní.

¹⁴³ Co se týká auditora jakožto subjektu, jenž je ve vztahu k senátu externím: „jeho moc *musí být považována za řádnou*, od chvíle, kdy kánon této procesní osobě jasně přisuzuje „*munus ordinatione [...] ecclesiastica stabiliter constitutum in finem spiritualem exercendum*“ ve smyslu kán. 145 § 1 CIC“, srov. P. A. Bonnet, *Giudizio ecclesiale*, 82. S odkazem na kán. 135 § 3, srov. J. García Martín, *Norme generali*, 495: „jedná se o takovou funkci, která je úzce svázána s určitým úřadem. Specifikum delegované moci je naopak to, že je udělena dané osobě její nadání a kvality“.

¹⁴⁴ Jak je známo, když biskup rozhodne o tom, že si vyhradí kauzu pro sebe (kán. 1419), může následně předat svou moc „tomu, koho považuje za vhodného, ať jde či nejde o soudce“. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale*, 93.

¹⁴⁵ „Doporučuje se, aby první soudce [rozuměj: biskup; pozn. překl.] nevykonával soudní moc osobně (DC čl. 22 § 2)... Proto je stanoveno, aby moc byla vykonávána zástupně, prostřednictvím jiných [...] Typickou funkcí prvního soudce, i když spadá do výkonné sféry, je hlavně funkce delegovat jiné, aby v jeho jménu vykonávali soudní moc, a to ustanovením úřadu soudního vikáře, soudce a dalších úředníků soudu (kán. 1420-1421; DC čl. 34)“; tamtéž, 196.

¹⁴⁶ Mějme na zřeteli, že pouze první soudce, když si vyhradí kauzu pro sebe, může delegovat soudní moc (jak rozhodovací, tak vyšetřovací) „tomu, koho považuje za vhodného, ať jde či nejde o soudce“. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale*, 93.

¹⁴⁷ Čl. 51 uvádí: „*Praeses, ponens et, firmo Art. 50 § 3, Auditor possunt iusta de causa personam idoneam ad actum delegare, quae, praesertim si pars vel testis sedem Tribunalis adire non possit sine gravi incommodo, eos secundum mandata accepta interroget* (cf. *Cann. 1558, § 3; 1561*)“ Nemůže být pověřena jakákoliv osoba, ale pouze ta, která je vhodná. Vhodnost musí být vnímána jako objektivní požadavek, a nikoli být ponechána pouze rozvaze delegujícího, a to vzhledem k ochraně veřejného prospěchu, o který se jedná v každém procesním úkonu. Vhodnou osobou by měl být ten, kdo je již soudcem jiného soudu nebo ten, kdo u jiného soudu zastává samostatný úřad auditora. Auditorovi tedy nemůže být přiznána moc obsáhlejší, než je moc předsedy, který ho ustanovil a jehož mandátem je vázán. Jestliže předseda může svěřit vyšetřování pouze tomu, kdo zastává nějaký úřad (srov. kán. 1428), tím samým způsobem musí jednat i auditor při svěřením výkonu důkazního šetření.

¹⁴⁸ Stejně jako soudní vikář povolává k projednání záležitosti soudce podle pořadí. Tímto nepředává žádnou moc – kterou soudci již mají, nýbrž činí pouze volbu, nebo přesněji – povolává (kán. 1425 § 3).

¹⁴⁹ Srov. M. J. Arroba Conde, *Diritto processuale*, 94: „jakýkoliv soudce spolupracuje se soudcem první instance“.

(překlad článku Mgr. Romana Kestlerová)